

Why Has National Education Given Up Providing Youth with National Values?

F. Dilek GÖZÜTOK*

ABSTRACT: The “Life Science” has been taught in Turkish elementary school grades 1-3 since 1926, having been improved and having received criticism since then. Nonetheless, for the first time in the Republic’s history, the 2005 curriculum was abolished by the Council of State for not being suitable for the aims and principles of the Turkish National Education, not featuring national values and being inadequate for establishing a democracy culture. Still, after the verdict, the Ministry approved the very same curriculum. This study aims to compare the 2005/2009 “Life Science” curriculum with its antecedent, 1998 curriculum regarding the above concerns, specifying that the 2005/2009 curriculum needs elaborate restructuring regarding establishing national values and a democratic culture.

Key Words: Primary school curriculum, Life Science curriculum, national values, democratic culture

SUMMARY

Purpose and Significance: Every regime is supposed to teach its citizens the values which will improve and maintain the regime itself in turn. Being a national state, the Turkish Republic has got to teach its citizens its national values starting at an early age. The Turkish Constitution starts with the statement, “This constitution, which has determined the eternal existence of the Turkish nation as well as the indivisible integrity of the glorious Turkish state, is in line with the understanding of nationalism determined by Atatürk, the founder of the Turkish Republic, eternal leader and matchless hero as well as his principles...”. In the 42nd article of the Constitution, it reads: “Education is provided in line with Atatürk’s principles and revolutions, according to the contemporary scientific and educational guidelines under the supervision of the state.” In the first three years of the elementary school curriculum of the Turkish Republic, the subject, “Life Science” has existed since 1926. The curriculum has been improved in 1926, 1936, 1948, 1968, 1998, and 2005. Each new curriculum has received criticism by certain circles every now and then. However, it is the first time in the history of the Turkish Republic that a curriculum (2005 “Life Science” curriculum) was abolished by the Council of State for not being suitable for the aims and principles of the Turkish National Education, not featuring national values and being inadequate for establishing a democracy culture on April 22, 2009. Still, three weeks after the verdict, the Head Council of Education and Morality of the Ministry of Education approved the very same curriculum in accordance with a verdict number 70, dated 22 April, 2009 and announced that having revised this new curriculum, they would implement it. The aim of the study is to compare the 2005/2009 “Life Science” curriculum with that of 1998 with respect to providing the youth with national values, patriotism, and a democracy culture. The study is significant in terms of determining whether the curriculum serves the national values specified by law and provide the future generations with the planned attributes.

Method: Numerical and qualitative analyses of ‘Statements That Serve to Provide National Values’ and ‘Statements That Serve to Provide a Democracy Culture’, which exist in the 1998 and 2005/2009 “Life Science” curriculum, have been done and a comparison has been made.

Findings: The 2005/2009 “Life Science” curriculum has been structured on the themes, “My Excitement about School”, “My Home like No Other”, “Yesterday, Today, and Tomorrow”. As the attainments, which are supposed to serve to give insight regarding national values and establish a democracy culture have failed to find a place in an appropriate theme/unit, they have had to be left to “Themes about Atatürk’s Principles”, “Inter disciplines”, and “Important Days of the Year”. Because the content of the themes have not included the above issues, the teachers are not accustomed to inter disciplines, the teachers are not informed properly in the curriculum, it has not been specified as to how they can be covered in “Important Days of the Year”, and examples that will serve to assess these values have not been provided, these issues, which already need to be improved, stick out like a sore thumb.

Discussion and Conclusions: It has been determined that the aims/gains of the 2005/2009 curriculum needs to be specified with respect to that of 1998, and restructured properly in terms of scope, teaching processes and evaluation planning. The 2005/2009 “Life Science” curriculum is inadequate in serving the introductory statement of the Constitution as well as its articles 2, 42, and 58; the Basic Goals and Principles of the Turkish National Education; the first article of General Goals; and the 7th and 8th articles of the Basic Principles. In the Turkish Educational Institutions, it is important to implement a curriculum suitable for these values, which are the *sine qua non* of the Turkish National Education. It is important to research into why teaching children in Turkey the national values has been abandoned as well as why the characteristics of the citizens of Turkish Republic has been tried to be changed through educational curriculum and the reasons behind this insistence.

* Prof. Dr. F. Dilek Gözütok, Ankara University, dgozutok@hotmail.com

Milli Eğitim, Çocuklara Ulusal Değerleri Kazandırmaktan Neden Vazgeçiyor?

F. Dilek GÖZÜTOK*

ÖZ: Türkiye Cumhuriyeti ilköğretim programlarının 1. 2. ve 3. sınıflarında 1926'dan beri Hayat Bilgisi dersi yer almaktadır. 1926, 1936, 1948, 1968, 1998 ve 2005'te Hayat Bilgisi Ders Programları geliştirilmiştir. Her yeni program, bazı kesimler tarafından eleştirilmiştir. Ancak Cumhuriyet tarihinde ilk kez 2005 Hayat Bilgisi Ders Programı Türk Milli Eğitiminin Amaçlarına ve İlkelerine uymadığı, ulusal değerlere yeterince yer vermediği ve demokrasi kültürü oluşturmada yeterli olmadığı gerekçesiyle Danıştay 8. Dairesi tarafından iptal edilmiştir. Karardan 3 hafta sonra MEB Talim ve Terbiye Kurulu, İlköğretim Hayat Bilgisi Dersi 2009 Öğretim Programını kabul etmiştir. Bu çalışmada, 2005/2009 Hayat Bilgisi Ders Programını bir önceki program olan 1998 Hayat Bilgisi Ders Programı ile karşılaştırma amaçlanmıştır. Karşılaştırmada üzerinde yoğun tartışma yaratan ulusal değerler, vatan sevgisi ve demokratik kültür kazandırma boyutları temel alınmıştır. 2005/2009 programının ulusal değerler kazandırma ve demokratik kültür oluşturma açılarından ciddi bir çalışmayla yeniden yapılandırılmaya muhtaç olduğu belirlenmiştir.

Anahtar Sözcükler: İlköğretim programı, hayat bilgisi programı, ulusal değerler, demokratik kültür

GİRİŞ

Atatürk'ün vurguladığı gibi “Okul, genç kafalara insanlığa saygıyı, ulusu ve ülkeyi sevmeyi, şerefi, bağımsızlığı öğretir...” Her yönetim biçimi o yönetim biçimini benimseyen ve geliştiren bireyler yetiştirmek zorundadır. Bunu yapamadığı zaman değişim kaçınılmazdır. Cumhuriyeti, demokrasiyi, bağımsızlığı, üniter devlet olmayı, vatan sevgisini, özgürlüğü, ulusallığı ve benzeri değerleri hedefleyen Türkiye Cumhuriyeti de küçük yaşlardan başlayarak yurttaşlarına ulusal değerleri öğretmek zorundadır. Ulusal değerlerini öğretmekten vazgeçen ülkeler ulus olmaktan da vazgeçmek zorunda kalırlar.

“İstiklal ve Bağımsızlık” için yapılan Türk Kurtuluş Savaşı'nın ardından gerçekleştirilen Cumhuriyet Devrimleri ile Türkiye Cumhuriyeti Devleti, geleceğe yönelik eğitim amaçlarını saptamıştır. Mustafa Kemal 15 Temmuz 1921'de Ankara'da toplanan ilk Eğitim Kongresi'nde “Doğu ve Batı kaynaklı düşüncelerden uzak fakat ulusal yapımız ve tarihimize uyumlu bir kültürü” yani Türk karakterine uygun bir eğitimi hedeflediğini belirtmiştir. Atatürk'ün henüz Kurtuluş Savaşı kazanılmadan, Türkiye Cumhuriyeti resmen kurulmadan Eğitim Kongresi'ni toplaması ve ulusal kalkınmanın ancak ulusal eğitim ile gerçekleştirilebileceğini vurgulaması, ulusal eğitime verdiği önemin göstergesidir. Dünyada bir benzeri olmayan ve birçok ülkenin kendine örnek aldığı Türk Kurtuluş Savaşı ile yıkılmakta ve parçalanmakta olan bir ülke Türkiye Cumhuriyeti olarak yeniden doğmuş, verdiği onur ve bağımsızlık mücadelesi ile dünyaya örnek olmuştur. Türkiye Cumhuriyeti sınırları içinde yer alan topraklar üzerine planlar yapan işgal devletlerini hayal kırıklığına uğratmıştır.

Cumhuriyetin ilânının ardından, Öğretim Birliği Yasası, Harf Devrimi, Dil Devrimi, Halkevleri, köye hizmet götürmek amacıyla düzenlenen Eğitim Kursları ve devamı olan Köy Enstitüleri Modeli vb. gibi eğitim alanında yapılan yenileşme atılımları, bazılarının ömrü çok kısa sürse de T.C.'nin övünç kaynağıdır. Kentlisiyle köylüsüyle Kurtuluş Savaşı vermiş, bağımsızlığını hak etmiş T.C. yurttaşları, sıralanan bu ve benzeri kazanımların da etkisiyle kendine daha çok güvenmeye başlamıştır. Ulusal kalkınma amacıyla gösterdiği çabalar, halkın birlik ve beraberlik coşkusu ve vatan sevgisini güçlendirmiştir. Sözü edilen ulusal değerlerin T.C. yurttaşlarına küçük yaşlardan başlayarak benimsetilmesinde o yıllarda okullarda uygulanan eğitim programlarının büyük etkisi vardır. Çanakkale türküleri, bayram ve kurtuluş marşları, ülkenin dağlarını, nehirlerini, denizlerini sevdiren ezgiler o yıllarda çocuklara, gençlere ve yetişkinlere öğretilmiştir. 10. Yıl Marşı'nı besteleyen bu ülke 25. 40. 85. yıl marşı besteleyememiş, Cumhuriyet'in 85. yıl dönümünün simgesi yine 10. yıl marşı olmuştur. Üretilen bazı eserler de ne yazık ki yaygın olarak ülkenin her yerinde bütün yurttaşlara

* Prof. Dr. F. Dilek Gözütok, Ankara University, dgozutok@hotmail.com

öğretilmemiştir. Cumhuriyet öncesi başlatılan devrimlerle, devrimlerin eğitimle yurttaşlara öğretilme atılımlarıyla bu toprakta yaşayan insanların zaten kültüründe var olan özgürlük ve bağımsızlık bilinci geliştirilmiştir. Ülke sınırları içinde yaşayan her T.C. yurttaşı “Ne Mutlu Türküm Diyene!” sloganını coşkuyla haykırmıştır. 1950’lerden sonra devrimlerin öğretilmesi ve eğitim atılımları hız kaybetse de eğitim programları yurttaşlara ülke sevgisini ve bağımsızlık duygusunu kazandırmayı sürdürmüştür.

Eğitim programları, o ülkenin eğitim felsefesinin ve eğitim politikalarının yapılandığı eğitim amaçlarının işaret ettiği özellikleri, ülkenin en ücra köşelerinde bile yaşayan bütün bireylere kazandırma işgörüsüne sahiptir. Bilimde, teknolojiye, toplumsal yaşamda bireyin gereksinimlerinde ve insan hakları anlayışında ortaya çıkan değişimler, program geliştirme çalışmalarına yansıtılmalıdır. Program geliştirme ilkelerine uygun nitelikteki uzman ekiplerin hazırladıkları programların, tıpkı bir lokomotif gibi öncülük etmesi, toplumun yıllar sonrasında gereksinim duyacağı insanı yetiştirmeyi tasarlaması beklenir. Bilimsel yöntemleri kullanarak geleceği kestirebilmiş, yarının koşullarını geliştirebilecek insanı iyi tanımlayabilmiş ve bu özellikteki insanı yetiştirebilecek programlar, o ülkenin gelişmişlik düzeyini yükseltir. Bunun sonucu olarak da Dünyada bilim ve teknoloji üreten ülkeler içinde yer almasını sağlar.

Bir eğitim programı, programı uygulayacak ülkenin gerçeklerine, gelecekteki uzak ve yakın hedeflerine uygun biçimde ve bir uzmanlık alanı olan program geliştirme ilkeleri çerçevesinde hazırlanmalıdır. Eğitim programı geliştirme, çok disiplinli bir alandır ve farklı uzmanlık alanlarının katkısı ile ancak gereksinimlere hizmet edebilen bir program ortaya çıkarılabilir. Her ülke kendi gereksinimlerine yanıt verecek eğitim hedefleri oluşturur.

Ülkeler uzak hedeflerini, anayasalarında ve eğitimle ilgili yasalarında, yakın hedeflerini ise eğitim programlarında belirler. Türkiye Cumhuriyeti Anayasası “...Atatürk’ün belirlediği milliyetçilik anlayışı ve onun inkılâp ve ilkeleri doğrultusunda ...” ifadeleriyle başlamaktadır. Anayasanın 42. maddesinde “Eğitim ve öğrenim, Atatürk ilke ve inkılâpları doğrultusunda, çağdaş bilim ve eğitim esaslarına göre, Devletin gözetim ve denetimi altında yapılır” denmektedir.

Her ülkenin yaptığı gibi Türkiye de benimsediği yönetim biçimi ve felsefesi doğrultusunda gelecekteki uzun yılları da dikkate alarak eğitimin uzak hedeflerini, uzak hedeflere hizmet edecek genel hedeflerini ve genel hedefleri öğrenci özelliklerine dönüştürecek özel hedeflerini belirlemiştir. Bu hedefler hiyerarşisinde yapılandırılan her düzeydeki hedefler birbirleriyle uyum göstermelidir. Uzak hedefler anayasaya, genel hedefler medeni yasa, ceza yasası, idari yasa, trafik yasası vb. yasalara ve her bir yasanın uygulamadaki en ince ayrıntıları da özel hedeflere benzetilebilir. En uçtaki yasaların en ince ayrıntıları bile hiyerarşik düzenlemedeki bütün yasalara uygun ve hizmet eder özellik taşımaktadır. Ancak böyle yapıldığı zaman Anayasa’nın genel ifadelerle belirlediği gerekler yerine getirilebilir.

Türk Milli Eğitiminin Amaçlarına da ancak, okulların genel amaçları ve derslerin özel amaçları gerçekleştirildiğinde, derslerin özel amaçları olarak belirlenen yeterlilikler, eğitim sürecinden yararlanan bireylerin özellikleri haline getirildiğinde ulaşılmış olur.

Son 40 yılda üzerinde çalışmalar yapılarak belirlenen Türk Milli Eğitimi’nin Amaçları, Türkiye Cumhuriyeti’nin yurttaşlarına kazandırmak istediği özellikler olarak ifade edilmiş ve aşağıda verilmiştir.

TÜRK MİLLİ EĞİTİMİNİN AMAÇLARI (İlkokul Programı, 1968):

1. Toplumsal yönden:

- a. Türkiye Cumhuriyeti'nin, insan haklarına dayanan, millî, demokratik, laik ve sosyal bir hukuk devleti olduğunu, Türkiye Devleti'nin ülkesi ve milletiyle bölünmez bir bütün bulunduğunu bilir ve Türk milletinin bir ferdi olmanın şerefini duyar ve sorumluluğunu kavrar;
- b. Herkesin kişiliğine bağlı, dokunulmaz, devredilmez, vazgeçilmez temel hak ve hürriyetlerine sahip olduğunu; dil, ırk, cinsiyet; siyasî düşünce, din ve mezhep ayrımı gözetilmeksizin kanun önünde eşit bulunduğunu; yaşama, maddî ve manevî varlığını geliştirme haklarına, kişi hürriyetine, dinî inanç ve kanaat hürriyetine sahip olduğunu kabul eder;
- c. Ailenin, Türk toplumunun temeli olduğunu bilir ve ona değer verir;
- ç. Atatürk devrimlerine bağlıdır;
- d. Kanunlara ve nizamla karşı saygılıdır;
- e. Millî kaynakları korur, değerlendirir ve geliştirir;

- f. İçinde bulunduğu şartları devamlı olarak iyileştirmeye çalışır;
- g. Genel refahın, bilimsel çalışma ve ilerlemelerle sağlanacağını kavrar;
- h. Toplum olaylarıyla ilgilenir ve toplum menfaatlerini kişisel menfaatlerin üstünde tutar;
- i. "Yurtta sulh, cihanda sulh" ilkesine bağlıdır;

2. Kişisel Yönden:

- a. Türkçeyi doğru olarak konuşur, okur ve yazar; Türklük ilkelerini bilir, benimser ve korur;
- b. Kendisinin ve çevresinin sağlığını korur ve onları iyileştirmeye çalışır;
- c. Öğrenme ve gelişme isteğine, pratik hayatın gerektirdiği bilgi ve becerilere sahiptir;
- ç. Boş zamanlarını, kendisine ve topluma yararlı olacak şekilde okuma, güzel sanatlar, oyun, spor, gezi, eğlence, başka yollarla değerlendirir;
- d. Yurdunu sever, onu tanımaya ve tanıtmaya çalışır;
- e. Büyüklere saygı, küçüklere sevgi geleneğimize gönülden bağlı olarak insanları sever, sayar; tabiatı, tabii anıt ve güzellikleri sever ve korur;
- f. Ormanları sever ve geliştirir;
- g. Hayvanları sever, hayvancılığı geliştirir;
- h. Tarihi anıt veya eserlere ilgi ve saygı duyar, onları korur;
- ı. Yurt savunmasını en kutsal ödev bilir;
- i. Tecrübe ve araştırmaya önem verir; muhakeme kabiliyeti gelişmiştir, müspet düşünce ve şahsiyet sahibidir;
- j. Millî ve insanî ruhu aksettiren güzel sanat eserlerini sever, bunların ruh gelişimindeki önemini kavrar, güzel sanat hareketleriyle yakından ilgilenir, bunların yurt içinde ve dışında yayılmasına ve sevilmesine çalışır;
- k. Kendine güvenir, davranışlarını kontrol eder ve iyiye yöneltir;
- l. Tenkitleri iyi karşılar ve bunlardan yararlanır;
- m. Olayları ve davranışları daima yapıcı bir tenkitle değerlendirir, kanaatlerini medenî cesaretle savunur;
- n. Teşebbüs kabiliyeti gelişmiş, yurt hizmetleri konusunda her yerde ve her zaman sorumluluk yüklenmeye hazırlıklı ve isteklidir;

3. Ekonomik hayat yönünden:

- a. İşe, iş ve meslek ahlâkına bağlı ve saygılıdır; verimli çalışmaktan zevk duyar;
- b. İş ile ilgili yeterliliğini geliştirerek devam ettirir, kendisinin ve çevresinin refahını artırmaya çalışır;
- c. Kabiliyetlerine uygun işi seçebilir; meslekî ve ekonomik başarının bilgi ve teknikle sağlanacağına inanır;
- ç. Tutumludur, geçimini düzenlemeye muktedirdir; yatırım yapmanın kişisel ve toplumsal değerini bilir.

Görüldüğü gibi belirlenen amaçlar geleceğin insanını tanımlamaktadır. Her kademe ve türdeki öğretim programlarının hedefleri yukarıda belirlenen Türk Milli Eğitiminin Amaçlarını gerçekleştirmeye hizmet etmek zorundadır.

1973 yılında çıkarılan 1739 sayılı Milli Eğitim Temel Kanununda belirtilen Türk Milli Eğitiminin Amaçları da aşağıda verilmiştir.

1739 SAYILI YASADA TÜRK MİLLÎ EĞİTİMİNİN AMAÇLARI

Türk Milli Eğitiminin genel amacı, Türk milletinin bütün fertlerini;

- 1. Atatürk inkılâp ve ilkelerine ve Anayasada ifadesini bulan Atatürk milliyetçiliğine bağlı; Türk milletinin millî, ahlâkî insanî, manevî ve kültürel değerlerini benimseyen, koruyan ve geliştiren; ailesini, vatanını, milletini seven ve daima yüceltmeye çalışan; insan haklarına ve Anayasanın başlangıcındaki temel ilkelere dayanan demokratik; lâik ve sosyal bir hukuk devleti olan Türkiye Cumhuriyeti'ne karşı görev ve sorumluluklarını bilen ve bunları davranış hâline getirmiş yurttaşlar olarak yetiştirmek;

2. Beden, zihin, ahlâk, ruh ve duygu bakımlarından dengeli ve sağlıklı şekilde gelişmiş bir kişiliğe ve karaktere, hür ve bilimsel düşünme gücüne, geniş bir dünya görüşüne sahip, insan haklarına saygılı, kişilik ve teşebbüse değer veren, topluma karşı sorumluluk duyan; yapıcı, yaratıcı ve verimli kişiler olarak yetiştirmek;

3. İlgi, istidat ve kabiliyetlerini geliştirerek, gerekli bilgi, beceri, davranışlar ve birlikte iş görme alışkanlığı kazandırmak suretiyle hayata hazırlamak ve onların, kendilerini mutlu kılacak ve toplumun mutluluğuna da katkıda bulunacak bir meslek sahibi olmalarını sağlamak;

Böylece amaç, bir yandan Türk vatandaşlarının ve Türk toplumunun refah ve mutluluğunu artırmak; öte yandan millî birlik ve bütünlük içinde iktisadî, sosyal ve kültürel kalkınmayı desteklemek ve hızlandırmak ve nihayet Türk milletini çağdaş uygarlığın yapıcı, yaratıcı, seçkin bir ortağı yapmaktır.

Türk Milli Eğitiminin Amaçları ve Ders Programları İlişkisi

1739 sayılı Milli Eğitim Temel Kanunu 1973'ten beri uygulamadadır. Hiçbir okul amacı, hiçbir ders amacı bu kanunla belirlenen özelliklere ters düşen bir hedefi en azından resmi öğretim programlarında belirlememiş, belirleyememiştir. Programlarda yer alan bütün hedef/kazanım özelliklerinin bu kanunda belirtilen özelliklere hizmet etmesi gerekir. (Örtük program ile öğrencilere nelerin öğretildiği, genç beyinlerin hangi değerlerle donatıldığı başka bir çalışmanın konusudur.)

Okulöncesi eğitimde okullaşmanın henüz tamamlanmadığı düşünüldüğünde, Türkiye'de genellikle çocukların ilk resmi kurum olarak ilköğretim okulunu tanıdığı söylenebilir. Bireyin gelişiminde ilk yaşların önemi, ilköğretim okulunun ilk yıllarının öğretim programına da önem kazandırmaktadır. Çocuğa küçük yaşlarda kazandırılacak değerleri ilköğretim yaşını geçtikten sonra kazandırmak, çocuğun yaşı ilerledikçe zorlaşacak, belki de olanaksızlaşacaktır. 1926'dan beri ilköğretim 1. 2. ve 3. sınıf programlarında Hayat Bilgisi dersi mihver ders, uygulamalı ders ve bir yaşam dersi niteliği ile yerini almıştır.

Programda yer alan diğer dersler gibi hayat bilgisi dersi de belirlenen öğretim hedefleri ile öncelikle ilköğretimin, daha sonra Türk Milli Eğitiminin hedeflerine ve Türkiye Cumhuriyeti'nin ulusal bir ülke olma hedefine hizmet etmelidir.

1926, 1936, 1948, 1968 İlkokul Programı, 1998, 2005 ve 2009 İlköğretim Programı başlıkları ile bilimde, teknolojiye ve toplumsal yaşamda ortaya çıkan değişmelerin yansıtıldığı programlar her biri farklı proje çalışmaları kapsamında hazırlanmıştır. Hazırlanan her ders programının özel hedefleri hiyerarşik hedef sıralamasında kendisinin bir üzerindeki ve daha üstteki Türk Milli Eğitiminin hedeflerine hizmet etmelidir. Ders programlarında belirlenen özel hedefler sayesinde Türk Milli Eğitiminin işaret ettiği nitelikler öğrenci davranışlarına dönüştürülebilir. 1926'dan beri yapılan program geliştirme çalışmaları zaman zaman bazı kesimler tarafından eleştiri almıştır. Gelen eleştiriler daha çok sınıf kalabalıklığı, fiziksel olanakların yetersizliği, öğretim araçlarının yetersizliği gibi nedenlerle programın uygulanmasının zor olacağı yönündeydi. Bu tür eleştiriler, okul yönetimlerini koşulları iyileştirme yönünde uyarıcı olmuştur. 2005'e kadar programlara gelen eleştirilerin hiç biri ülkenin ulusal değerlerini öğretmede yetersizlik ya da ulusal bütünlük için gerekli olan bilgilerin yetersizliği yönünde olmamıştır. Cumhuriyet tarihinde ilk kez bir ders programı Türk Milli Eğitiminin Amaçlarına ve ilkelerine uymadığı, ulusal değerlere yeterince yer vermediği ve demokrasi kültürü oluşturmada yeterli olmadığı gerekçesi ile yargı kararıyla iptal edilmiştir. Yargının iptal kararından üç hafta sonra MEB Talim ve Terbiye Kurulu 2005 Hayat Bilgisi Ders Programına küçük eklemeler yapmış ve bunun 2009 Hayat Bilgisi Dersi Programı olarak uygulanacağını bildirmiştir.

Bu çalışmada 1998 Hayat Bilgisi Öğretim Programı ile 2005/2009 Hayat Bilgisi Öğretim Programı;

- a. Program geliştirme komisyonlarının oluşturulması,
- b. Eğitim ihtiyacı belirleme süreci
- c. Program geliştirme modeli
- d. Program hazırlama, deneme ve değerlendirme süreci

- e. Programın öğrencilere kazandırmayı hedeflediği Türk Milli Eğitiminin Amaçlarına ve İlkelerine uygunluğu, “Ulusal Değerler” ve “Demokrasi Kültürü” zenginliği/zayıflığı açılarından karşılaştırılmıştır.

2005 programının bir önceki program olan, 1998 ve 2005/2009 Hayat Bilgisi programı çocuklara kazandırılacak “Milli Değerler” ve “Demokrasi Kültürü” açısından karşılaştırılacaktır.

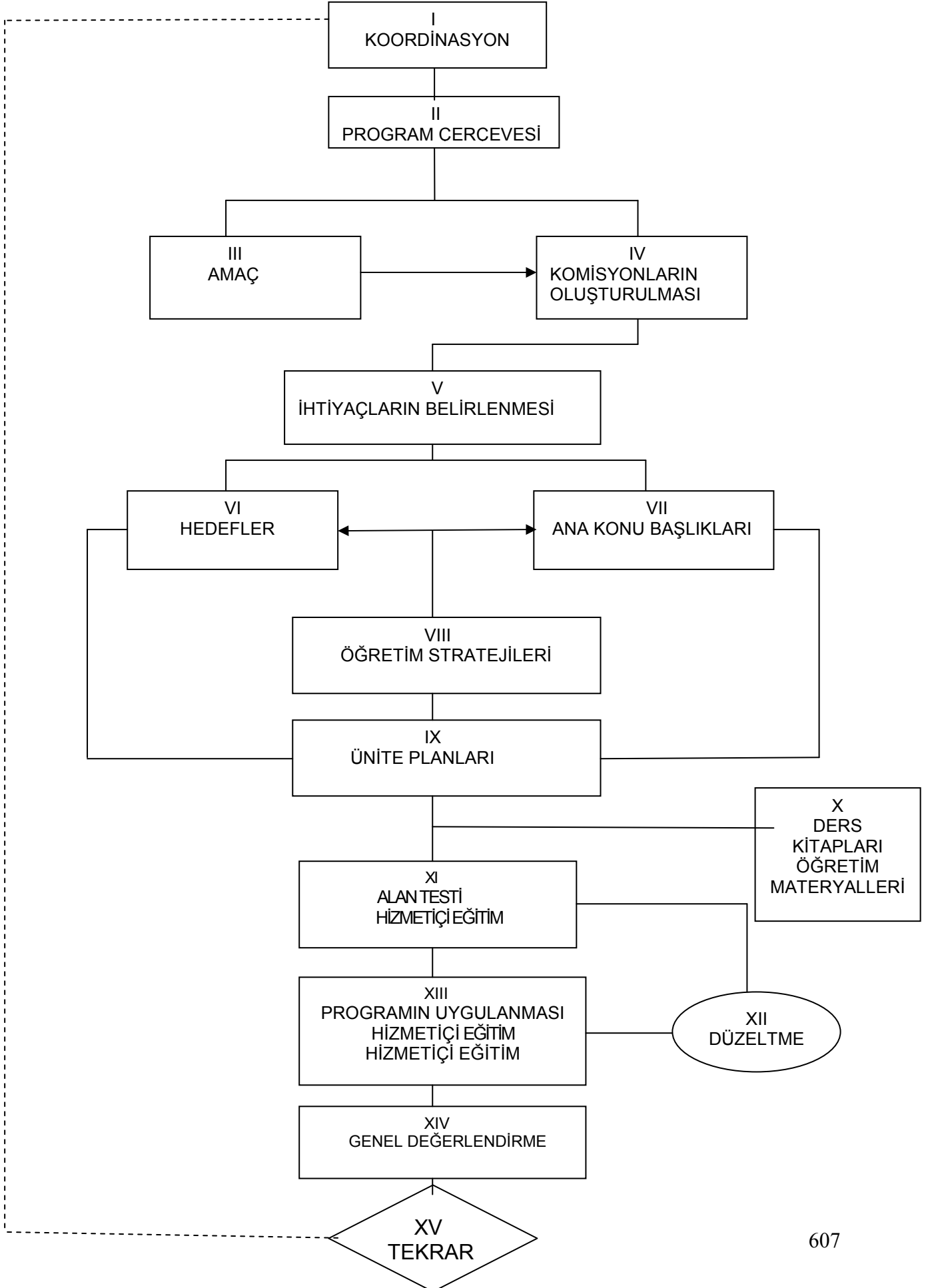
1998 HAYAT BİLGİSİ PROGRAMININ HAZIRLANMASI

1998 İlköğretim Programı çalışmalarına MEB Eğitimi Araştırma ve Geliştirme Dairesi (EARGED) tarafından “Milli Eğitim Geliştirme Projesi İkraz Anlaşması” kapsamında yapılandırılan program geliştirme modeliyle 1993’te başlanmıştır. İlkokul Hayat Bilgisi Programını Geliştirme Komisyonunda Fen Bilgisi, Tarih, Türkçe, Eğitim Sosyolojisi, Gelişim Psikolojisi, Öğrenme Psikolojisi, Rehberlik, Ölçme ve Değerlendirme, Eğitim Teknolojisi uzmanları, sınıf öğretmenleri, okul öncesi öğretmenleri, İlköğretim Genel Müdürlüğü’nde görevli uzmanlar, uzmanlık alanları program geliştirme olan biri profesör, diğeri yardımcı doçent olan iki üniversite öğretim üyesi görev almıştır. Uygulanmakta olan Hayat Bilgisi programını değerlendirmek ve yeni programın çerçevesini belirlemek için “Eğitim İhtiyacı Belirleme” araştırması yapılmıştır. İhtiyaç belirleme araştırmasında “Demokratik Yaklaşım” benimsenmiştir. “Eğitim İhtiyacı Belirleme” araştırmasının veri toplama araçları bütün Türkiye’yi temsil edecek bir örnekleme uygulanmıştır. Veriler Türkiye’nin 7 coğrafi bölgesinden 20 il ve bu illerin il merkezi, ilçe ya da köylerinde bulunan 142 Müfredat Laboratuvar Okulundan (MLO) toplanmıştır. Komisyon tarafından geliştirilen öğretmen anketi, veli anketi ve öğrenci görüşme formları komisyon üyelerinden gönüllü olanlar tarafından bizzat uygulanmıştır. Veriler 7 coğrafi bölgeden 20 il (il, ilçe, köyler), 142 okuldan, 2505 sınıftan, 2391 öğretmenden, 2505 veliden anketle, 2505 1. 2. 3. ve 4. sınıf öğrencisinden görüşme yoluyla toplanmıştır. Verilerin toplanması ve işlenmesi sırasında program geliştirme ekibine program geliştirme konusunda uygulamalı eğitimler verilmiştir. 1968 yılından beri uygulanan Hayat Bilgisi programının değerlendirilmesi ve yeni program için gerekli olan İhtiyaç Belirleme Araştırması’nın bulguları doğrultusunda Hayat Bilgisi dersinin genel hedefleri ile 1. 2. ve 3. Sınıf Hayat Bilgisi dersinin Özel Hedefleri belirlenmiştir. Hedefleri gerçekleştirecek içerik, öğrenme/öğretme etkinlikleri ve değerlendirme öğeleri planlanmıştır. Belirtke tabloları, örnek değerlendirme formları hazırlanmıştır.

EARGED bünyesinde yapılan bütün derslerin program geliştirme çalışmalarında “Milli Eğitimi Geliştirme Projesi” kapsamında geliştirilen “Program Geliştirme Modeli” uygulanmıştır.

Taslak program Müfredat Laboratuvar Okulları’nda (MLO) uygulanmış, değerlendirilmiş, değerlendirme sonuçları programa yansıtılmış, programa uygun ders kitapları yazılmış, denenmiş ve değerlendirilerek geliştirilmiştir. 1993’te geliştirme çalışmaları başlatılan Hayat Bilgisi programı, Talim Terbiye Kurulu Başkanlığı’nın 03.12.1997 tarih ve 161 sayılı kararı ile kabul edilmiştir.

PROGRAM GELİŞTİRME MODELİ

2005–2009 HAYAT BİLGİSİ PROGRAMININ HAZIRLANMASI

1998–1999 öğretim yılında uygulanmaya başlanan Hayat Bilgisi programı ile eğitim alan çocuklar henüz ilköğretimden mezun olmadan, programın ürünleri değerlendirilmeden MEB, 2004 yılında deneme uygulamasını yaptığı yeni bir Hayat Bilgisi 1. 2. 3. sınıf ders programını 08.08.2005 tarih ve 297 sayılı Talim Terbiye Kurulu kararıyla onaylayarak 2005–2006 eğitim öğretim yılından başlayarak Türkiye genelinde uygulamaya koymuştur.

Bu programı, MEB Talim Terbiye Kurulu Başkanlığı tarafından oluşturulan Hayat Bilgisi Özel İhtisas Komisyonu hazırlamıştır. Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programı Kılavuzunda program geliştirme sürecinde bir ihtiyaç belirleme araştırması yapıldığından söz edilmemektedir.

Programın hazırlanma aşamaları şöyle açıklanmıştır (MEB, 2005, s. 6–7) .

“Hayat Bilgisi Ders Programı hazırlanırken öncelikle mevcut durum aşağıda belirtilen konular açısından gözden geçirilmiştir:

- Anayasa, yasa ve yönetmeliklere göre Türk Milli Eğitiminin amaçları ve ilköğretimin amaçları yoluyla bireylere kazandırılmaya çalışılan nitelikler,
- Atatürk’ün öngördüğü eğitimsel amaçlar,
- Uluslar arası kuruluşlara göre (örneğin UNESCO, UNICEF), eğitimle bireylere kazandırılmak istenen özellikler,
- Çeşitli ülkelerde (Yunanistan, Bulgaristan, İrlanda, İskoçya, Avustralya, ABD, İngiltere, Fransa, Almanya, Kanada) eğitim süreciyle bireylere kazandırılmak istenen özellikler,
- Kalkınma planlarına göre (DPT) eğitim süreciyle bireylere kazandırılmak istenen özellikler,
- MEB Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı’na 1998 Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programı hakkında illerden gelen öğretmen görüşleri ve daha önceki Hayat Bilgisi Öğretim Programlarının incelenmesiyle geliştirilen öneriler,
- MEB Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı özel ihtisas komisyonları (Hayat Bilgisi, Fen ve Teknoloji, Sosyal Bilgiler, Türkçe, Matematik) tarafından belirlenen beceriler”.

Hayat Bilgisi Dersi taslak programı 26–28 Nisan 2004’de Başkent Öğretmen Evinde, farklı illerden gelen öğretmen, müfettiş ve akademisyenlerin görüşlerine sunulmuştur. Sivil toplum kuruluşlarının katıldığı “Geleceği Yaratmak” konulu bir toplantıda ortaya atılan görüşlerin de değerlendirildiği belirtilmektedir (MEB, 2005).

Geliştirilen program 2004–2005 eğitim-öğretim yılında 9 ilde 120 pilot okulda denenmiştir. Deneme uygulamasının yapıldığı süre içinde ders kitapları yazdırılmış, deneme uygulamalarından alınan dönütlerin programa yansıtıldığı belirtilmektedir (MEB, 2005, s. 8). Program 2005–2006 öğretim yılında Türkiye genelinde uygulamaya konmuştur.

Türkiye’de son 50 yılda yapılan program geliştirme çalışmaları incelendiğinde (MEB, 2003, s. 132–164) program geliştirme, deneme ve yaygınlaştırma süresinin bu kadar kısa süreye sığdırıldığı bir deneyime rastlanmaz. Bu kısıtlı süre, program geliştirme ilkelerine de uymamaktadır.

Bu program aldığı olumlu eleştirilerin yanı sıra birçok kesim tarafından olumsuz eleştiri de almıştır. 2005 Programı Türk Milli Eğitiminin Amaçlarına ve İlkelerine hizmet etmediği iddia edilerek bazı veliler ve sivil toplum kuruluşları tarafından dava edilmiştir. Danıştay 8. Dairesi 22 Nisan 2009’da Hayat Bilgisi 2005 programını iptal etmiştir. İptal kararından 3 hafta sonra MEB Talim ve Terbiye Kurulu 14.05.2009 tarih ve 70 sayılı kararı ile İlköğretim Hayat Bilgisi Dersi (1–2–3) 2009 Öğretim Programını kabul etmiştir. “Yeniden gözden geçirildiği belirtilen bu yeni” (!) programı uygulayacakları yönünde okullara bilgi vermiştir.

Ulusal değerler, vatan sevgisi ve demokratik kültür kazandırmada yetersiz olduğu gerekçesiyle iptal edilen, üzerinde bu kadar tartışma yapılan programı, bir önceki Hayat Bilgisi programı ile (1998 ve 2005/2009) karşılaştırmak, eğitim programları yoluyla nasıl bir gençlik yetiştirileceği açıkça görülen bu duruma Atatürk ilkelerine yürekten inanan ve Eğitim Programları ve Öğretim alanına 40

yıla yakın süredir hizmet etmiş ve etmekte olan bir akademisyen olarak görüş bildirmenin bir sorumluluk olduğu görüşü ve inancı içindeyim.

ULUSAL DEĞERLER VE DEMOKRATİK KÜLTÜR OLUŞTURMA AÇISINDAN 1998 VE 2005/2009 HAYAT BİLGİSİ PROGRAMLARININ KARŞILAŞTIRILMASI

1998 Hayat Bilgisi Ders Programı ve 2005/2009 Hayat Bilgisi Ders Programı

a. Ulusal değerler

b. Demokratik kültür oluşturma açılarından analiz edilerek aşağıda sıralanmıştır.

1998 PROGRAMI ULUSAL DEĞERLER KAZANDIRMAYA HİZMET EDEN İFADELER

Hayat Bilgisi Dersinin Genel Hedefleri

- Türk milletinin bir bireyi olmaktan gurur duyuş
- Türkiye Cumhuriyeti Devletinin bütünlüğünün bilincinde oluş
- Türk milletinin kültürel değerlerini benimseyiş
- Atatürk'e sevgi ve saygı duyuş
- Ülke ve dünya olaylarına duyarlı oluş
- Atatürk ilke ve inkılâplarını temel özellikleriyle tanıyabilme

1. Sınıf Özel Hedefler

- Bayrağa saygı duyuş
- İstiklal marşına saygı duyuş
- Atatürk'e sevgi ve saygı duyuş
- Bayram sevincini duyuş
- Atatürk ilke ve inkılâplarını tanıma

1. Sınıf 3. Ünite: CUMHURİYET BAYRAMI VE ATATÜRK

I. Cumhuriyet Bayramı'nın anlam bilgisi

- Bayramın adını söyleme
- Devletin yönetim biçimini söyleme
- Cumhuriyetten önceki yönetim biçimini söyleme
- Kurtuluş savaşının niçin yapıldığını söyleme
- Kurtuluş savaşının sonucunda yurdumuzun düşmanlardan kurtarıldığını söyleme
- Niçin bayram yaptığımızı söyleme

II. Bayram hazırlıkları bilgisi

- Sınıfa yapılan bayram hazırlıklarını söyleme
- Okulda ve çevrede yapılan bayram hazırlıklarını söyleme
- Milli bayramların, eve bayrak asarak kutlanabileceğini söyleme

III. Atatürk'ün hayatıyla ilgili olaylar ve olgular bilgisi

- Atatürk'ün doğduğu yeri söyleme
- Atatürk'ün annesinin adını söyleme
- Atatürk'ün babasının adını söyleme
- Atatürk'ün 10 Kasım'da öldüğünü söyleme
- Atatürk'ün İstanbul Dolmabahçe Sarayı'nda öldüğünü söyleme
- Atatürk'ün anıt mezarının nerede olduğunu söyleme

IV. Atatürk'ün kişisel özelliklerini tanımaya ilgi duyuş

- Atatürk'ün vatanını çok sevdiğini söyleme
- Atatürk'ün Türk Milletini çok sevdiğini söyleme

- Yurdumuzun Atatürk'ün önderliğinde düşmanlardan kurtarıldığını söyleme

V. Atatürk'le ilgili anıları dinlemekten zevk alış

- Atatürk'ün Kemal adını aldığı anıyı dinlemekten zevk alış
- Dinlediği anıdan ne anladığını anlatma

VI. Bayrağımızın özellikleri bilgisi

- Bayrağımızın rengini söyleme
- Bayrağımızın üzerinde bulunan şekilleri söyleme
- Türk bayrağını diğer bayraklardan ayırt etme

VII. Bayram sevincini duyuş

- Sınıfta ve okulda yapılan bayram hazırlıklarına isteyerek katılma
- Okulda ve çevrede yapılan bayram törenine isteyerek katılma
- İstiklal Marşımızı saygı ile dinleme
- Bayrağımıza saygılı olma
- Bayram töreninde gördüklerini anlatma

1. Sınıf 4. Ünite: BEN VE AİLEM

- Kurtuluş Savaşı'nın Atatürk'ün önderliğinde Türk milletinin dayanışması sayesinde kazanıldığını söyleme

Atatürkçü Düşüncede Yer Alan Konular

- Dayanışmanın toplum hayatındaki önemi, Milli birlik ve beraberlik yönünden dayanışmanın önemi

1. Sınıf 8. Ünite: BİZİM BAYRAMIMIZ 23 NİSAN

I. 23 Nisan Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramı'nın anlam bilgisi

- Atatürk'ün Samsun'a niçin gittiğini söyleme
- Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin 23 Nisan'da açıldığını söyleme
- Kurtuluş Savaşı'nın kazanılmasında Atatürk ile Türk milleti arasındaki dayanışmanın rolünü söyleme
- Kurtuluş savaşının sonucunda yurdumuzun düşmanlardan kurtarıldığını söyleme/yazma
- 23 Nisan'ın her yıl Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramı olarak kutlandığını söyleme
- Bayramın niçin kutlandığını söyleme/yazma
- Bayramın adını doğru olarak söyleme/yazma
- Atatürk'ün 23 Nisan'ın Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramı'nı çocuklara armağan ettiğini söyleme/yazma

II. Bayram hazırlıklarına katılabılme

- Sınıfı bayraklarla süsleme
- Sınıfın ve Atatürk köşesinin süslenmesine yardımcı olma
- Şiir okuma
- Koro çalışmalarına katılma
- Ront çalışmalarına katılma
- Okulda yapılan bayram hazırlıklarına katılma

III. Bayram törenine katılmaktan zevk alış

- Bayram törenine katılma
- İstiklal Marşımızı söyleme
- Okulda düzenlenen bayram töreninde gördüklerini coşkuyla anlatma

- Çevrede düzenlenen bayram töreninde gördüklerini heyecanla anlatma
- Televizyonda ve çevrede, Uluslararası Çocuk Şenliği'ne katılan grupların gösterilerini anlatma

2. Sınıf 2. Ünite: OKULDA VE EVDE DAYANIŞMA

VIII. Atatürk'ün insan hak ve hürriyetlerine önem verdiğini fark ediş

- Atatürk'ün insan hak ve hürriyetlerine önem verdiğini söyleme
- Atatürk'ün insan hak ve hürriyetlerine önem verdiğini örneklendirme

IX. Türk milletinin Atatürk'ün önderliğinde birçok hak ve hürriyete kavuştuğunu fark ediş

- Atatürk'ün önderliğinde Türk milletinin birçok hak ve hürriyete kavuştuğunu söyleme
- Bu hak ve hürriyetleri örneklendirme
- Cumhuriyet yönetimi ile kavuştuğumuz insan hak ve hürriyetlerini söyleme

X. Demokratik yaşamın gereklerine uymaya istekli oluş

2. Sınıf 3. Ünite: CUMHURİYET BAYRAMI VE ATATÜRK

Ünitenin Önemi: Kurtuluş Savaşı'nın niçin yapıldığı ve sonucu, Cumhuriyet'in getirdiği yenilikler ve Atatürk'ün hayatı hakkında bilgiler kazandırmaktır. Bunun sonucunda, öğrencilerden, ülkemizin yönetim biçimini tanımaları, Bayrağa, İstiklal Marşı'na ve Atatürk'e saygı duymaları beklenir.

I. Cumhuriyet'e kavuşmamızı sağlayan olaylar bilgisi

- Kurtuluş Savaşı'nın neden yapıldığını söyleme/yazma
- Kurtuluş Savaşı'nın kimin önderliğinde yapıldığını söyleme/yazma.
- Kurtuluş Savaşı'nın sonuçlarını söyleme/yazma

II. Cumhuriyet yönetiminin getirdiği yenilikler bilgisi

- Cumhuriyetin en iyi yönetim şekli olduğunu söyleme/yazma
- Cumhuriyetin 29 Ekim 1923'te ilan edildiğini söyleme/yazma
- İlk Cumhurbaşkanı'nın adını söyleme/yazma
- Cumhuriyetin ilanından sonra yapılan yenilikleri söyleme/yazma
- Cumhuriyetin kazandırdığı insan hak ve hürriyetlerini söyleme/yazma

III. Bayram sevincini duyuş

- Sınıfta ve okulda yapılan bayram hazırlıklarına isteyerek katılma
- Bayram törenine isteyerek katılma
- Bayram töreni ile ilgili duygularını söyleme/yazma

IV. Bayrağımızı ve İstiklâl Marşımızı tanıyabilme

- Bayrağımızın özelliklerini söyleme/yazma
- Bayrağımızın önemini söyleme/yazma
- İstiklâl Marşımızın önemini söyleme/yazma

V. Bayrağa ve İstiklâl Marşına saygılı oluş

- Bayrağı saygıyla taşıma
- Bayrağı özenle koruma
- Bayram törenine katılma
- Bayrak töreninde kurallara uygun davranma
- İstiklâl Marşını coşkuyla söyleme

VI. Atatürk'ün hayatıyla ilgili olgular bilgisi

- Atatürk'ün doğum tarihini söyleme
- Atatürk'ün doğum yerini söyleme/yazma
- Atatürk'ün annesinin adını söyleme/yazma
- Atatürk'ün babasının adını söyleme/yazma
- Atatürk'ün kardeşinin adını söyleme/yazma
- Atatürk'ün ölüm tarihini söyleme/yazma
- Atatürk'ün İstanbul-Dolmabahçe Sarayı'nda öldüğünü söyleme/yazma
- Atatürk'ün anıt mezarının adını ve bulunduğu yeri söyleme/yazma

VII. Atatürk'ün öğrenim hayatı bilgisi

- Atatürk'ün ilköğrenimini yaptığı okulların adlarını söyleme/yazma
- Atatürk'ün ortaokul, lise ve yüksek öğrenimini askerî okullarda tamamladığını söyleme/yazma

VIII. Atatürk'ün kişilik özelliklerini tanımaya ilgi duyuş

- Atatürk'ün planlı çalıştığını söyleme
- Atatürk'ün çalışmaları sırasında, sabırlı ve disiplinli olduğunu söyleme
- Atatürk'ün sabır ve disiplin anlayışına örnekler verme
- Atatürk'ün vatanını ve milletini çok sevdiğini söyleme/yazma
- Atatürk'ün insanları sevdiğini söyleme/yazma

IX. Atatürk'e sevgi ve saygı duyuş

- Atatürk'ü anma törenine katılma
- Anma töreninde görev alma

X. Atatürk'ün yaptığı işlerin farkında oluş

- Sınıftaki bayram hazırlıklarını söyleme/yazma
- Okuldaki bayram hazırlıklarını söyleme/yazma
- Çevredeki bayram hazırlıklarını söyleme/yazma

2. Sınıf 8. Ünite: ULUSAL EGEMENLİK VE ÇOCUK BAYRAMI

Ünitenin Önemi: Bu ünitenin amacı; öğrencilere, ulusal egemenliğin nasıl kazanıldığı ile ilgili bilgiler vermektir. Bunun sonucunda öğrencilerden yurdumuzu ve Atatürk'ü sevmeleri ve bayram törenine katılmaları beklenir.

I. Bayramın anlam bilgisi

- Yurdumuzun işgal edilme nedenlerini söyleme.
- Atatürk'ün vatanı kurtarmak için Samsun'a gittiğini söyleme
- Atatürk'ün Erzurum ve Sivas'ta millet temsilcileriyle toplantılar yaptığını söyleme
- TBMM'nin Ankara'da açıldığını söyleme/yazma
- TBMM'nin 23 Nisan 1920'de açıldığını söyleme/yazma
- TBMM'nin açıldığı günün her yıl bayram olarak kutlandığını söyleme/yazma
- Atatürk'ün bu bayramı Türk çocuklarına armağan ettiğini söyleme/yazma

II. Bayram hazırlıklarına katılabilme

- Sınıfın süslenmesine katılma
- Şiir okuma
- Koro çalışmalarına katılma
- Ront çalışmalarına katılma

III. Bayram sevincini duyuş

- Okuldaki bayram törenine katılmaktan sevinç duyduğunu söyleme

- Okuldaki bayram töreninde gördüklerini anlatma
- Televizyonda/çevrede Uluslararası Çocuk Şenliği'ne katılan grupların gösterilerini izlediğini söyleme/yazma
- Bayramın daha iyi kutlanması konusundaki önerilerini söyleme/yazma

3. Sınıf 3. Ünite: CUMHURİYET BAYRAMI VE ATATÜRK

Ünitenin Önemi: Bu ünitenin amacı; öğrencilere, Cumhuriyet yönetimine nasıl kavuşulduğunu, Cumhuriyet yönetiminin önemini, bize kazandırdıklarını kavrayacak temel bilgileri vermektir. Bunun sonucunda, öğrencilerin, Cumhuriyet yönetimine, bayrağa, İstiklâl Marşı'na ve Atatürk'e saygı duymaları sağlanır.

I. Cumhuriyet yönetiminin ilânı ile ilgili olaylar bilgisi

- Cumhuriyet'in ne zaman ilân edildiğini söyleme/yazma
- Cumhuriyet yönetiminin kimin önderliğinde kurulduğunu söyleme/yazma
- Cumhuriyetin en iyi yönetim şekli olduğu için ilân edildiğini söyleme

II. Bayrağımızın ve İstiklâl Marşımızın önemini kavrayabilme

- İstiklâl Marşının önemini açıklama
- Bayrağımızın bağımsızlığımızın sembolü olduğunu söyleme
- Bayrak törenlerinde nasıl davranılacağını söyleme/yazma
- Bayrak töreninin ne zaman yapıldığını söyleme

III. Atatürk'ün hayatıyla ilgili olgular bilgisi

- Atatürk'ün doğum tarihini söyleme/yazma
- Atatürk'ün doğum yerini söyleme/yazma
- Atatürk'ün annesinin, adını söyleme/yazma
- Atatürk'ün babasının adını söyleme/yazma
- Atatürk'ün kardeşinin adını söyleme/yazma
- Atatürk'ün ölüm tarihini söyleme/yazma
- Atatürk'ün öldüğü yeri söyleme/yazma
- Atatürk'ün geçici kabrinin Ankara Etnografya Müzesi'nde olduğunu söyleme/yazma
- Atatürk'ün kabrinin, daha sonra Anıtkabir'e nakledildiğini söyleme/yazma

IV. Atatürk'ün öğrenim hayatı bilgisi

- Atatürk'ün ilköğretimini yaptığı okulların adlarını söyleme/yazma
- Atatürk'ün bitirdiği okulların adlarını (bugünkü adlarıyla) söyleme/yazma
- Atatürk'ün öğrenim hayatını kurmay subay olarak tamamladığını söyleme/yazma

V. Atatürk'ün güçlükler karşısında yılmadığının farkında oluş

- Atatürk'ün, Kurtuluş Savaşı sırasında karşılaştığı güçlükleri söyleme
- Cumhuriyet'in ilânı sırasında Atatürk'ün karşılaştığı güçlükleri söyleme
- Atatürk'ün güçlükler karşısında, ümitsizliğe, yer vermediğini söyleme
- Güçlükler karşısında yılmamanın önemini açıklama

VI. Atatürk'ün Türk milletine yaptığı hizmetlerin farkında oluş

- Atatürk'ün, yurdumuzu düşmanlardan kurtardığını söyleme/yazma
- Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin, Atatürk'ün önderliğinde kurulduğunu söyleme/yazma Türk milletinin kalkınıp gelişmesi ve mutlu yaşaması için Atatürk'ün birçok yenilik yaptığını söyleme/yazma

VII. Atatürk'ün kişilik özelliklerini tanımaya ilgi duyuş

- Atatürk'ün vatanını ve milletini çok sevdiğini söyleme/yazma
- Atatürk'ün, yurdumuzun kurtarılmasında önder olduğunu söyleme/yazma
- Kurtuluş Savaşı'ndan sonra Atatürk'ün önderliğinde birçok yenilikler yapıldığını söyleme/yazma

VIII. Cumhuriyet yönetimine kavuşmamızı sağlayan belli başlı olgular bilgisi

- TBMM'nin, yurdumuzun kurtarılması konusunda kararlar ve önlemler almak amacıyla açıldığını söyleme
- TBMM'nin açılmasının aynı zamanda Cumhuriyet yönetimine geçmek için önemli bir adım olduğunu söyleme
- Kurtuluş Savaşı'nın yurdumuzu düşmanlardan kurtarmak için yapıldığını söyleme
- Kurtuluş Savaşı'nın sonucunda, yurdumuzun düşmanlardan kurtarıldığını söyleme.
- Bağımsızlığımızın kazanılmasından sonra Cumhuriyet yönetimine kavuştuğumuzu söyleme

IX. Cumhuriyetin getirdiği yenilikleri kavrayabilme

- Cumhuriyetin nasıl bir yönetim biçimi olduğunu açıklama
- Cumhuriyet öncesi yönetim biçimi ile Cumhuriyet yönetimini karşılaştırma
- Cumhuriyet yönetimiyle kavuştuğumuz hak ve hürriyetleri açıklama
- Cumhuriyet yönetiminin Türk milletine sağladığı yararları açıklama

X. Bayram sevincini duyuş

- Yapılan bayram hazırlıklarını söyleme
- Bayram hazırlıklarına isteyerek katılma
- Bayram törenini coşkuyla izleme
- Bayram töreninde gördüklerini anlatma
- Basın yayın araçlarında bayramla ilgili gördüklerini/okuduklarını anlatma

3. Sınıf 5. Ünite: TOPLUM HAYATIMIZ

II. Cumhuriyet yönetimi ile kavuştuğumuz insan hak ve hürriyetleri bilgisi

- Cumhuriyet yönetimi ile kavuştuğumuz hak ve hürriyetlerin adını söyleme.
- Cumhuriyetin, Atatürk'ün önderliğinde kurulduğunu söyleme

III. Çocuk hakları bilgisi

- Çocuk Hakları Sözleşmesi'nde sağlık, beslenme, eğitim, korunma haklarının yer aldığını söyleme/yazma
- Çocuk haklarına örnekler verme

XII. Atatürk'ün insan hak ve hürriyetlerine verdiği önemi fark edebilme

- Atatürk'ün, insan hak ve hürriyetlerine önem verdiğini söyleme
- Atatürk'ün insan hak ve hürriyetlerine önem verdiğini örneklendirme
- Atatürk'ün Türk milletine kazandırdığı hak ve hürriyetleri açıklama
- Atatürk'ün, Türk milletine kazandırdığı hak ve hürriyetlere örnekler verme

XIII. Türk milletinin Atatürk'ün önderliğinde birçok hak ve hürriyete kavuştuğunu söyleme

- Atatürk'ün önderliğinde, birçok hak ve hürriyete kavuştuğumuzu söyleme
- Atatürk'ün önderliğinde kavuştuğumuz hak ve hürriyetleri örneklendirme

3. Sınıf 9. Ünite: ULUSAL EGEMENLİK VE ÇOCUK BAYRAMI

Ünitenin Önemi: Bu ünitenin amacı; öğrencilere, ulusal egemenliğin nasıl kazanıldığı ile ilgili temel bilgileri kazandırmaktır. Bunun sonucunda, öğrencilerden yurdunu, milletini, Atatürk'ü sevmeleri, bayram törenine katılmaları ve yurduna hizmet edenlere saygı duymaları beklenir.

I. Bayramın anlamını kavrayabilme

- TBMM'nin açılmasının nedenlerini söyleme
- TBMM'nin nerede ve ne zaman açıldığını söyleme
- Kurtuluş Savaşı'nın yapılmasının nedenlerini söyleme
- Atatürk'ün Kurtuluş Savaşı için yaptığı hazırlıkları söyleme
- Kurtuluş Savaşı'nın Atatürk'ün önderliğinde Türk milletinin dayanışması ile kazanıldığını söyleme
- Kurtuluş Savaşı'nın sonucunda yurdumuzun bağımsızlığa kavuştuğunu söyleme
- Millî egemenliğin anlamını açıklama
- Bu bayramın, çocuklara armağan edilmesinin nedenlerini söyleme

II. Bayram hazırlıklarına katılabilme

- Sınıfın süslenmesine katılma
- Atatürk köşesi düzenleme/geliştirme
- Koro çalışmalarına katılma
- Ront/oyun çalışmalarına katılma
- Okulda, sınıfta ve çevrede bayram hazırlıklarına katılma

III. Bayram sevincini duyuş.

- Bayram törenine katılma
- Bayram töreninde gördüklerini anlatma
- Uluslararası Çocuk Şenliği'ne katılan grupların gösterilerinde izlediklerini söyleme/yazma
- Yurduna hizmet edenlere saygı duyma

2005/2009 PROGRAMI ULUSAL DEĞERLER KAZANDIRMAYA HİZMET EDEN İFADELER

Programın Vizyonu başlığının 6 maddesinden biri;

- “Kendini, milletini, vatanını ve doğayı tanıyan, koruyan ve geliştiren” ifadesidir.

SEVGİ

- Milli ve dini bayramlarda sevgisini açığa vurma
- Yaşadığı yerleşim birimini ve vatanını sevmeye
- Ülkesini sevmeye

SAYGI

- Türk Bayrağı'na ve İstiklal Marşı'na, Atatürk'e ve Türk büyüklerine saygı duyma

VATANSEVERLİK-KÜLTÜREL DEĞERLERİ KORUMA VE GELİŞTİRME

- Cumhuriyetimizi korumak, güçlendirmek ve geliştirmek için yapılması gerekenleri belirleme
- Türk Bayrağı'na ve İstiklal Marşı'na saygı gösterme
- Milli bayramlara coşkuyla katılma
- Cumhuriyetimizi korumak, güçlendirmek ve geliştirmek için çaba gösterme
- Şeref Köşesini tanıma

- Milli bayramları kutlama

BARIŞ

- Milli ve dini bayramları kutlama

ATATÜRKÇÜLÜK KONULARI İLE EŞLEŞEN DERS KAZANIMLARI

1. Sınıf

- A.1.25. Atatürk resmi, Türk bayrağı, İstiklal Marşı ve Atatürk'ün Gençliğe Hitabesi'nin sınıfta bulunma nedenleri hakkında sorular sorar
- A.1.26. Atatürk'ün hayatını öğrenmeye istekli olur
- A.1.27. Milli bayramları kutlamak amacıyla yapılan hazırlıklara ve kutlamalara coşkuyla katılır
- C.1. 6. Atatürk'ün çocukluk anılarını araştırarak sınıfta sunar

2. Sınıf

- A.2.29. Atatürk'ün öğrenim hayatı hakkında araştırma yapar ve bulgularını sunar
- A.2.30. Milli bayramları kutlamak amacıyla hazırlık yapar ve kutlama için fikirler üretir
- B.2.26. Atatürk'ün önderliğinde Türk milletinin sahip olduğu hak ve hürriyetleri araştırır
- B.2.35. Yaşadığı yerleşim biriminin ve vatanının kendisi için özel bir yer olduğunu fark ederek ülkesini de bir “yuva” olarak görür
- C.2.10. Atatürk'ün önderliğinde ülkemizde gerçekleştirilen köklü değişiklikleri görsel materyaller kullanarak açıklar
- C.2.11. Atatürk'ün hayatını araştırır ve araştırma sonuçlarını görsel materyallerle destekleyerek sınıfa sunar

3. Sınıf

- A.3.21. Milli bayramları kutlama nedenlerini açıklar ve bayramları daha etkili kutlamak amacıyla ürettiği fikirleri uygular
- A.3.22. Atatürk'ün öğrenim hayatı hakkında araştırma yaparak edindiği bilgileri yazılı, sözlü veya görsel yollarla ifade eder
- B.3.29. Atatürk'ün insan hak ve hürriyetlerine verdiği önemi açıklar
- B.3.41. Ülkesini tıpkı evi ve okulu gibi bir “yuva” olarak kabul eder
- C.3.6. Atatürk'ün hayatıyla ilgili olgu ve olayları sanat yoluyla ifade eder
- C.3.7. Atatürk'ün kişisel özellikleri ile ulusal bir lider olması arasında bağlantı kurar
- C.3.8. Atatürk'ün ulusal bir lider olarak Türk milletine yaptığı hizmetleri açıklar

HAYAT BİLGİSİ PROGRAMINDA YER ALAN KAVRAMLAR

1. Sınıf

- Türk bayrağı
- İstiklal Marşı
- Gençliğe Hitabe
- Milli Bayram

2. Sınıf

- Vatan
- Ülke

3. Sınıf

- Cumhuriyet

YORUM

1998 ve 2005–2009 İlköğretim Hayat Bilgisi Ders Programları “Ulusal Değerler Kazandırmaya Hizmet Eden” ifadeler açısından karşılaştırıldığında sayısal ve niteliksel derinlik bakımından 2005–2009 programının çok zayıf kaldığı açıkça görülmektedir.

2005–2009 programında yer alan ifadeler incelendiğinde her birinin anlaşılmasının zor olduğu ve açıklanmasına gereksinim duyulduğu da görülecektir.

Örnekler

- “Milli ve dini bayramlarda sevgisini açığa vurma.”

Çocuğun kime/neye karşı sevgisini açığa vurması bekleniyor? Bayramları sevdiğini mi, ailesini sevdiğini mi açığa vuracak? Açığa vurmak ne demektir ve nasıl gözlenir, ölçülür, değerlendirilir?

- “Yaşadığı yerleşim birimini ve vatanını sevmek”
- “Ülkesini sevmek”

Çocuğun vatani ve ülkesi birbirinden farklı yerler midir ki iki ayrı maddede sıralanmıştır?

2005–2009 1. Sınıf programında Atatürkçülük konularıyla eşleşen 4 kazanım yer almıştır.

- “A.1.125. Atatürk resmi, Türk Bayrağı, İstiklal Marşı ve Atatürk’ün Gençliğe Hitabesi’nin sınıfta bulunma nedenleri hakkında sorular sorar.”
- “A.1.126. Atatürk’ün hayatını öğrenmeye istekli olur.”
- “A.1.127. Milli bayramları kutlamak amacıyla yapılan hazırlıklara ve kutlamalara coşkuyla katılır.”
- “C.1.6. Atatürk’ün çocukluk anılarını araştırarak sınıfta sunar.”

Görüldüğü gibi çocuk 1. sınıfta “neden sınıfta bayrak var? Neden sınıfta İstiklal Marşı var? Neden sınıfta Atatürk’ün resmi var? Neden sınıfta Atatürk’ün Gençliğe Hitabesi var?” sorularını sorduğunda bu kazanım gerçekleştirilmiş olacaktır. Atatürk’ün hayatını öğrenmeye istekli olduğunda da diğer kazanıma ulaşılabilecektir. Kimin yapacağı ve nasıl yapacağı programda da yer almayan Milli Bayramları kutlamak amacıyla birilerinin yaptığı hazırlık ve kutlamalara çocuk coşkuyla katılınca üçüncü kazanıma da ulaşılmış olacaktır. Dün, Bugün, Yarın teması işlenirken de Atatürk’ün çocukluk anılarını araştırarak sınıfta sunduğunda bu kazanıma da ulaşılmış olacaktır.

1. ve 3. sınıf için belirlenen Atatürkçülük ile Eşleşen Kazanımları da Temalar içinde kendine tatminkâr bir yer bulamamıştır.

Ulusal değerler kazandırmada önemli olan yalnızca 7 kavram 2005-2009 Hayat Bilgisi Programında kendine yer bulabilmiştir.

2. Sınıf Programından Örnekler:

B.3.41. “Ülkesini tıpkı evi ve okulu gibi bir “yuva” olarak kabul eder.” Kazanımı da çok düşündürücüdür. Ülke, ev ve okul gibi bir yuva değildir. İnsan gerektiğinde evini değiştirir, okulunu değiştirir hatta bunu defalarca yapabilir. Ülke bir değerdir. Ülke vatandır. Her ne kadar Tarih Vakfı, Soros’un parasıyla yaptığı kitap inceleme çalışmalarında bu ifadeyi “insan haklarına aykırı” bulduysa da (Çotuksöken, Erzan ve Silier, 2003, s. 37) “vatan için ölüdür!” Vatanında bağımsızlığını koruyamayanlar, dinlerini de yaşayamazlar, namuslarını da koruyamazlar. Küreselleşme çerçevesinde vatanını kaybeden ülkeler bunun açık örneğidir. Vatan, ev ve okul kavramlarıyla eşdeğer kabul edilecek bir kavram değildir. Çocuklara küçük yaşlardan başlayarak VATAN kavramı öğretilmeli, VATAN’ını seven ve Türk Milletinin bir bireyi olmaktan gurur duyan bireyler olmaları sağlanmalıdır.

1998 PROGRAMI DEMOKRATİK KÜLTÜR OLUŞTURMAYA HİZMET EDEN İFADELER

Hayat Bilgisi Dersinin Genel Hedefleri

- Demokrasinin temel kurallarına uyabilme
- Toplu yaşama kurallarına uyabilme
- Çevreyi koruyabilme

1. Sınıf Özel Hedefler

- Yakın çevresindeki insanlarla iyi ilişkiler kurabilme
- Toplu yaşama kurallarına uyabilme

1. Sınıf 2. Ünite Hedef I-II-III

- Sınıf başkanının nasıl seçileceğini söyleme
- Oyunda demokratik kurallara uyabilme
- Oyun kurmada ortak kararlar alma
- Alınan ortak kurallara uyma
- Seçimde ve oyunda yenilgiyi kabul etme
- Kazananı kutlama
- Sınıfta seçim etkinliklerine katılma
- Seçimlerde kendi isteğiyle aday olma
- Seçimlerde oy kullanma
- Seçilen arkadaşlarını kutlama
- Seçildiğinde arkadaşlarına teşekkür etme

1. Sınıf 3. Ünite: CUMHURİYET BAYRAMI VE ATATÜRK

I. Cumhuriyet Bayramı'nın anlam bilgisi

- Devletin yönetim biçimini söyleme
- Cumhuriyetten önceki yönetim biçimini söyleme

1. Sınıf 4. Ünite: BEN VE AİLEM

- Dayanışmanın günlük yaşamdaki önemini kavrama
- Kurtuluş Savaşı'nın Atatürk'ün önderliğinde Türk milletinin dayanışması sayesinde kazanıldığını söyleme

Atatürkçü Düşüncede Yer Alan Konular

- Dayanışmanın toplum hayatındaki önemi, Milli birlik ve beraberlik yönünden dayanışmanın önemi

1. Sınıf 8. Ünite: BİZİM BAYRAMIMIZ 23 NİSAN

II. Bayram hazırlıklarına katılabilme

- Sınıfı bayraklarla süsleme
- Sınıfın ve Atatürk köşesinin süslenmesine yardımcı olma
- Şiir okuma
- Koro çalışmalarına katılma
- Ront çalışmalarına katılma
- Okulda yapılan bayram hazırlıklarına katılma

2. Sınıf 2. Ünite: OKULDA VE EVDE DAYANIŞMA

Ünitenin önemi: Bu ünitenin amacı, öğrencilere okulda ve evde, demokratik tutum ve davranışlar kazanmalarını sağlayıcı bilgiler vermektir.

II. Sınıfta yapılan seçim etkinliklerine katılabilme

III. Okulda hak ve sorumluluk bilgisi

- Okuldaki kişisel hak ve sorumluluklarının neler olduğunu söyleme/yazma
- Arkadaşlarına karşı sorumluluklarının neler olduğunu söyleme
- Öğretmenlerine karşı sorumluluklarının neler olduğu söyleme
- Diğer görevlilere karşı sorumluluklarının neler olduğunu söyleme

IV. Evde iyi ilişkiler kurma bilgisi

- Evde kararların ortak alınması gerektiğini söyleme
- Evde alınan ortak kararların birlikte uygulanması gerektiğini söyleme

V. İnsanların sahip oldukları hak ve hürriyetleri fark ediş

- İnsanların hak ve hürriyetlere sahip olduklarını söyleme
- İnsanların sahip oldukları hak ve hürriyetlere örnekler verme

VIII. Atatürk'ün insan hak ve hürriyetlerine önem verdiğini fark ediş

- Atatürk'ün insan hak ve hürriyetlerine önem verdiğini söyleme
- Atatürk'ün insan hak ve hürriyetlerine önem verdiğini örneklendirme

IX. Türk milletinin Atatürk'ün önderliğinde birçok hak ve hürriyete kavuştuğunu fark ediş

- Atatürk'ün önderliğinde Türk milletinin birçok hak ve hürriyete kavuştuğunu söyleme
- Bu hak ve hürriyetleri örneklendirme
- Cumhuriyet yönetimi ile kavuştuğumuz insan hak ve hürriyetlerini söyleme

X. Demokratik yaşamın gereklerine uymaya istekli oluş

- Düşüncelerini çekinmeden söyleme
- Alınan ortak kararlara uyma

2. Sınıf 3. Ünite: CUMHURİYET BAYRAMI VE ATATÜRK

II. Cumhuriyet yönetiminin getirdiği yenilikler bilgisi

- Cumhuriyetin en iyi yönetim şekli olduğunu söyleme/yazma
- Cumhuriyetin kazandırdığı insan hak ve hürriyetlerini söyleme/yazma

III. Bayram sevincini duyuş

- Sınıfta ve okulda yapılan bayram hazırlıklarına isteyerek katılma
- Bayram törenine isteyerek katılma
- Bayram töreni ile ilgili duygularını söyleme/yazma

2. Sınıf 8. Ünite: ULUSAL EGEMENLİK VE ÇOCUK BAYRAMI

II. Bayram hazırlıklarına katılabilme

- Sınıfın süslenmesine katılma
- Şiir okuma
- Koro çalışmalarına katılma
- Ront çalışmalarına katılma

3. Sınıf 1. Ünite: OKULUMUZ AÇILDI

V. Sınıflarda yapılan seçimlerde demokratik yaşayışın koşullarına uyabilme

- Sınıf başkanı seçimine katılma
- Sınıfta yapılan eğitsel kol seçimlerine katılma
- Göreve seçilen arkadaşlarını kutlama

3. Sınıf 3. Ünite: CUMHURİYET BAYRAMI VE ATATÜRK

VIII. Cumhuriyet yönetimine kavuşmamızı sağlayan belli başlı olgular bilgisi

- TBMM'nin, yurdumuzun kurtarılması konusunda kararlar ve önlemler almak amacıyla açıldığını söyleme
- TBMM'nin açılmasının aynı zamanda Cumhuriyet yönetimine geçmek için önemli bir adım olduğunu söyleme
- Kurtuluş Savaşı'nın yurdumuzu düşmanlardan kurtarmak için yapıldığını söyleme
- Kurtuluş Savaşı'nın sonucunda, yurdumuzun düşmanlardan kurtarıldığını söyleme.
- Bağımsızlığımızın kazanılmasından sonra Cumhuriyet yönetimine kavuştuğumuzu söyleme

IX. Cumhuriyetin getirdiği yenilikleri kavrayabilme

- Cumhuriyetin nasıl bir yönetim biçimi olduğunu açıklama
- Cumhuriyet öncesi yönetim biçimi ile Cumhuriyet yönetimini karşılaştırma
- Cumhuriyet yönetimiyle kavuştuğumuz hak ve hürriyetleri açıklama
- Cumhuriyet yönetiminin Türk milletine sağladığı yararları açıklama

3. Sınıf 5. Ünite: TOPLUM HAYATIMIZ

I. İnsan hak ve hürriyetleri bilgisi.

- İnsanların hak ve hürriyetlere sahip olduklarını söyleme
- İnsan Hakları Evrensel Bildirgesinde yaşama, beslenme, barınma, eğitim, din ve vicdan hürriyeti haklarının yer aldığını söyleme/yazma
- İnsanların sahip oldukları hak ve hürriyetlere örnekler verme

II. Cumhuriyet yönetimi ile kavuştuğumuz insan hak ve hürriyetleri bilgisi

- Cumhuriyet yönetimi ile kavuştuğumuz hak ve hürriyetlerin adını söyleme.
- Cumhuriyetin, Atatürk'ün önderliğinde kurulduğunu söyleme

III. Çocuk hakları bilgisi

- Çocuk Hakları Sözleşmesi'nde sağlık, beslenme, eğitim, korunma haklarının yer aldığını söyleme/yazma
- Çocuk haklarına örnekler verme

IV. Gelenek ve görenekler bilgisi

- Bayram, düğün, giyim, takı, asker uğurlama, konuk ağırlamanın yöresel geleneklerden olduğunu söyleme/yazma
- Gelenek ve göreneklerimizin zamanla değiştiğini söyleme
- Gelenek ve göreneklerin toplumsal ilişkileri güçlendirdiğini söyleme/yazma

VII. İnsan haklarına saygının önemini kavrayabilme

- Yaşama hakkına saygının önemini açıklama
- Düşüncelerini özgürce açıklama hakkının önemini söyleme
- Çocuk ve insan olarak kendi haklarını savunmanın önemini açıklama
- Başkalarının haklarına saygı duymanın önemini söyleme

VIII. Gelenek ve göreneklere saygının önemini kavrayabilme

- Geleneklere saygı duymanın önemini söyleme
- Göreneklere saygı duymanın önemini söyleme
- Farklı gelenek ve göreneklere niçin saygı duyulması gerektiğini açıklama

IX. Vatandaşlık görevlerini kavrayabilme

- Vatandaşlık görevlerimizin neler olduğunu söyleme
- Vatandaşlık görevlerinin, Cumhuriyet döneminde iyi bir şekilde düzenlendiğini söyleme
- Seçme ve seçilme hakkını açıklama
- Askerlik yapmanın önemini açıklama

XII. Atatürk'ün insan hak ve hürriyetlerine verdiği önemi fark edebilme

- Atatürk'ün, insan hak ve hürriyetlerine önem verdiğini söyleme
- Atatürk'ün insan hak ve hürriyetlerine önem verdiğini örneklendirme
- Atatürk'ün Türk milletine kazandırdığı hak ve hürriyetleri açıklama
- Atatürk'ün, Türk milletine kazandırdığı hak ve hürriyetlere örnekler verme

XIII. Türk milletinin Atatürk'ün önderliğinde birçok hak ve hürriyete kavuştuğunu söyleme

- Atatürk'ün önderliğinde, birçok hak ve hürriyete kavuştuğumuzu söyleme
- Atatürk'ün önderliğinde kavuştuğumuz hak ve hürriyetleri örneklendirme

3. Sınıf 9. Ünite: ULUSAL EGEMENLİK VE ÇOCUK BAYRAMI

Ünitenin Önemi: Bu ünitenin amacı; öğrencilere, ulusal egemenliğin nasıl kazanıldığı ile ilgili temel bilgileri kazandırmaktır. Bunun sonucunda, öğrencilerden yurdunu, milletini, Atatürk'ü sevmeleri, bayram törenine katılmaları ve yurduna hizmet edenlere saygı duymaları beklenir.

I. Bayramın anlamını kavrayabilme

- TBMM'nin açılmasının nedenlerini söyleme
- TBMM'nin nerede ve ne zaman açıldığını söyleme
- Kurtuluş Savaşı'nın yapılmasının nedenlerini söyleme
- Atatürk'ün Kurtuluş Savaşı için yaptığı hazırlıkları söyleme
- Kurtuluş Savaşı'nın Atatürk'ün önderliğinde Türk milletinin dayanışması ile kazanıldığını söyleme
- Kurtuluş Savaşı'nın sonucunda yurdumuzun bağımsızlığa kavuştuğunu söyleme
- Millî egemenliğin anlamını açıklama
- Bu bayramın, çocuklara armağan edilmesinin nedenlerini söyleme

II. Bayram hazırlıklarına katılabilme

- Sınıfın süslenmesine katılma
- Atatürk köşesi düzenleme/geliştirme
- Koro çalışmalarına katılma
- Ront/oyun çalışmalarına katılma
- Okulda, sınıfta ve çevrede bayram hazırlıklarına katılma

III. Bayram sevincini duyuş.

- Bayram törenine katılma
- Bayram töreninde gördüklerini anlatma
- Uluslararası Çocuk Şenliği'ne katılan grupların gösterilerinde izlediklerini söyleme/yazma
- Yurduna hizmet edenlere saygı duyma

2005/2009 PROGRAMI DEMOKRATİK KÜLTÜR OLUŞTURMAYA HİZMET EDEN İFADELER

ADALET

- Türk Milletinin sahip olduğu hak ve hürriyetleri araştırma

ATATÜRKÇÜLÜK KONULARI İLE EŞLEŞEN DERS KAZANIMLARI

B.1.13. Ailedeki yardımlaşmayı ve görev dağılımını araştırır, dayanışmaya günlük hayattan örnekler gösterir

B.2.26. Atatürk'ün önderliğinde Türk milletinin sahip olduğu hak ve hürriyetleri araştırır

B.3.29. Atatürk'ün insan hak ve hürriyetlerine verdiği önemi açıklar

ARA DİSİPLİNLERE AİT KAZANIMLAR

İNSAN HAKLARI VE VATANDAŞLIK

1. Sınıf

31. Aile içinde demokratik bir ortamın oluşmasının önemli olduğunu bilir

38. Okulda karşılaştığı sorunlara yönelik demokratik çözüm yolları üretir

2. Sınıf

13. Okulda demokratik ortamın geliştirilmesinde katkıda bulunması gerektiğini fark eder

31. Aile içinde demokratik bir ortamın oluşmasının önemli olduğunu bilir

56. Çevrenin korunması ve gelecek kuşaklara aktarılmasının bir vatandaşlık görevi olduğu bilincine uygun davranışlar gösterir

38. Okulda karşılaştığı sorunlara yönelik demokratik çözüm yolları üretir

1. Hak ve özgürlüklerin paylaşılması gerektiğinin farkına varır

3. BM'nin çocuk haklarına dair sözleşmesinin varlığından haberdar olur

4. İnsan hakları içeren metinleri okuyup tartışır

5. Atatürk inkılaplarının insan haklarının ülkemizde gelişimi için önemli olduğunu fark eder

8. Vatandaş olmanın anlamını kavrar

47. Yaşama hakkının kutsallığını fark eder ve bu hakkın önemine uygun davranışlar gösterir

55. Çevre haklarının varlığını bilir

3. Sınıf

13. Okulda demokratik ortamın geliştirilmesinde katkıda bulunması gerektiğini fark eder.

31. Aile içinde demokratik bir ortamın oluşmasının önemli olduğunu bilir

38. Okulda karşılaştığı sorunlara yönelik demokratik çözüm yolları üretir

11. oyun oynarken kurallara uymanın insan haklarına uygun bir davranış olduğunu bilir

47. Yaşama hakkının kutsallığını fark eder ve bu hakkın önemine uygun davranışlar gösterir

51. okuldaki karar verme süreçlerine katılır

22. her insanın saygıyı hak ettiği bilincini taşır

29. insanların inançlarına saygı duyar

9. özgür ve özerk bir birey olmanın önemini kavrar

HAYAT BİLGİSİ PROGRAMINDA YER ALAN KAVRAMLAR

1. Sınıf

- Seçme/seçilme

- Oy

- Oy pusulası

3. Sınıf

- Hak

- Adalet

YORUM

1998 ve 2005–2009 İlköğretim Hayat Bilgisi Ders Programları “Demokratik Kültür Oluşturmaya Hizmet Eden” ifadeler açısından karşılaştırıldığında sayısal ve niteliksel derinlik bakımından 2005–2009 programının çok zayıf kaldığı ve içerdiği bazı ifadelerin de baştan savma yazıldığı görülmektedir.

Örnekler

• “Türk milletinin sahip olduğu hak ve hürriyetleri araştırma” Bu cümle bu haliyle anlamsızdır. Eğer Atatürk’ün Türk Milletine kazandırdığı hak ve hürriyetler denseydi doğru olurdu. Nitekim ADALET başlığı altında eksik ve anlamsız olarak yazılan bu cümle B.2.26. numaralı kazanımda düzeltilerek yazılmıştır.

- “55. Çevre haklarının varlığını bilir”
- “1. Hak ve özgürlüklerin paylaşılması gerektiğinin farkına varır.”
- “47. Yaşama hakkının kutsallığını fark eder ve bu hakkın önemine uygun davranışlar gösterir”

Öğrenci çevre haklarının (!) varlığını nasıl bilecek ve bildiğini nasıl gösterecektir? Hak paylaşımı, özgürlük paylaşımı ne demektir ve bu ne olduğu anlaşılmayan paylaşım nasıl gereklidir? Ayrıca öğrenci bu gerekliliğin farkına nasıl varacaktır? Yaşama hakkının kutsallığı kavramını ikinci sınıftaki bir öğrenci acaba nasıl fark edecektir. Ve 7 yaşındaki bir çocuk yaşama hakkının önemine uygun hangi davranışları gösterecektir?

Programın daha birçok yerinde içeriğinin ne olduğu anlaşılamayan ve program geliştirme tekniğine uygun olmayan ifadeler yer almaktadır.

Bir öğretim programında belirlenen hedefler/kazanımların içerdiği özellikler öğretim süreçleri yoluyla öğrencilere kazandırmalıdır. Bu özelliklerin kazandırabilip kazandırılmadığının nasıl ölçüleceğinin, hangi ölçme araçlarının kullanılması gerektiğinin de programda belirtilmesi gerekir. 2005–2009 Hayat Bilgisi Dersi Programında yukarıda belirlenen özellikleri gerçekleştirmede doğrudan işe koşulacak bir ünite/tema bulunmamaktadır. Programın ana çatısını oluşturan üç tema da, “Ulusal Değerler Kazandırma ve Demokratik Kültür Oluşturma” amacıyla işe koşulması gereken “Cumhuriyet Bayramı ve Atatürk, 23 Nisan Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramı, Bayrak, İstiklal Marşı vb. konuları içine almasına uygun değildir.

Daha önce de belirtildiği gibi 2005 Hayat Bilgisi Dersi programı Danıştay 8. Dairesi tarafından iptal edildiği 22 Nisan 2009 tarihinden üç hafta sonra “yeniden gözden geçirildiği belirtilerek” (MEB, 2009, s. 7) Talim ve Terbiye Kurulu’nun 14.05.2009 tarih ve 70 sayılı kararı ile İlköğretim Hayat Bilgisi Dersi (1–3) Öğretim Programı kabul edilmiştir.

İptal edilen 2005 Hayat Bilgisi Ders Programı ile 2009 Hayat Bilgisi Ders Programı analiz edilerek aralarındaki farklar belirlenmiştir.

2005 PROGRAMININ 2009 PROGRAMINA DÖNÜŞTÜRÜLMESİNDE YAPILAN DEĞİŞİKLİKLER

1. Sınıf Programına Eklenen Kazanımlar

A.1.11. Okulda ve sınıfta demokrasi kültürünün gerektirdiği davranışları gözlemler

A.1.12. Okuldaki ve sınıftaki seçim çalışmalarına katılarak demokrasi kültürünün gerektirdiği davranışları sergiler.

B.1.14. Aile içinde demokrasi kültürünün gerektirdiği davranışları gözlemler.

1. Sınıf Programında Numarası Değişen Kazanımlar

2005’te	2009’da
A. 1. 24 iken	A. 1. 13 olmuş.
A. 1. 25 iken	A. 1. 14 olmuş.
A. 1. 26 iken	A. 1. 15 olmuş.
A. 1. 11 iken	A. 1. 16 olmuş.
A. 1. 20 iken	A. 1. 25 olmuş.
A. 1. 21 iken	A. 1. 26 olmuş.
A. 1. 22 iken	A. 1. 27 olmuş.

2. Sınıf Programına Eklenen Kazanımlar

- A. 2. 6. Okulundaki ve sınıfındaki seçim çalışmalarına katılarak demokrasi kültürüne katkıda bulunur.
B. 2. 36. Kendi evinde hissettiği olumlu duygular ile ülkesinde hissettiği olumlu duyguları vatan sevgisi açısından ilişkilendirir.

2. Sınıf Programında Numarası Değişen Kazanımlar

2005'te	2009'da
A. 2. 6 iken	A. 2. 11 olmuş.
A. 2. 24 iken	A. 2. 29 olmuş.
A. 2. 25 iken	A. 2. 30 olmuş.
A. 2. 27 iken	A. 2. 16 olmuş.
A. 2. 28 iken	A. 2. 26 olmuş.
A. 2. 36 iken	A. 2. 35 olmuş.

3. Sınıf Programına Eklenen Kazanım

- A.3.7. Demokratik uygulamaların üstünlüklerini okul yaşantısındaki örneklerden hareketle tartışır.

3. Sınıf Programında Numarası Değişen Kazanımlar

2005'te	2009'da
A.3.20 iken	A.3.21 olmuş.
A.3.21 iken	A.3.22 olmuş.
A.3.21 iken	A.3.20 olmuş.
A.3.29 iken	A.3.28 olmuş.
A.3.30 iken	A.3.29 olmuş.
A.3.42 iken	A.3.41 olmuş.
A.3.5 iken	A.3.6 olmuş.
A.3.6 iken	A.3.7 olmuş.
A.3.7 iken	A.3.8 olmuş.
A.3.8 iken	A.3.9 olmuş.
A.3.9 iken	A.3.10 olmuş.
A.3.10 iken	A.3.11 olmuş.

Görüldüğü gibi 1. 2. ve 3. sınıf Hayat Bilgisi Ders programına “demokrasi kültürü” kapsamında toplam altı kazanım eklenmiş ve yeni bir program gibi yeniden kabul edilmiştir. Türkiye Cumhuriyeti Eğitim Tarihinde ilk kez bir öğretim programı hem de bu gerekçelerle iptal edilmiştir ve gereği yerine getirilmeden neredeyse aynı program uygulamaya konulmuştur.

2005–2009 HAYAT BİLGİSİ DERS PROGRAMLARINDA BELİRLENEN “ULUSAL DEĞERLER” VE “DEMOKRATİK KÜLTÜR OLUŞTURMA” İLE İLGİLİ KAZANIMLARIN ÖĞRETİM SÜREÇLERİNE YANSITILMASI/YANSITILAMAMASI

2005–2009 Hayat Bilgisi Dersi üç tema üzerine yerleştirilmiştir. 1.2. ve 3. sınıflarda bu üç tema her yıl biraz daha genişletilerek yapılandırılmıştır. Bu üç tema;

1. Okul Heyecanım
2. Benim Eşsiz Yuvam
3. Dün, Bugün, Yarın'dır.

Ülkeyi, Bayrağı, Milli duyguları, bayramları, Kurtuluş Savaşı'nı hak ve özgürlükleri, Cumhuriyet'i, Atatürk'ü, Ulusal Egemenlik kavramını, Atatürk İlke ve İnkılaplarını, ulusal değerleri, vatandaşlığı ve demokratik kültürü oluşturacak ders kazanımları “Atatürkçülükle İlgili Konular” ve “Ara Disiplinler”in aralarına yerleştirilmeye çalışılmıştır. Belirlenen sekiz ara disiplinden biri olan “İnsan Hakları Ve Vatandaşlık” kazanımları ders kazanımları ile ilişkilendirilmiştir. Temaların kendisi

içerik yapısı olarak milli değerleri kapsamadığı için ilişkilendirilen ara disiplin ve Atatürkçülük kazanımları emanet gibi kalmıştır. Bu kazanımlar o kadar yüzeysel kalmıştır ki sanki bilinçli bir göz ardı edilme izlenimi vermektedir. Bu yüzeysellik ile ilgili olarak aşağıda bir örnek verilmiştir.

Atatürkçülük ile ilgili konular, tema ve ders kazanımları ilişkilendirmesi için bir örnek (MEB, 2009, s. 41);

Sınıf	Atatürkçülük ile ilgili konular	Tema	Ders kazanımları
1	3. Atatürk'ün kişiliğini ve özelliklerini tanımaya ilgili duyuş	OKUL HEYECANIM	A.1.25. Atatürk resmi, Türk Bayrağı, İstiklal Marşı ve Atatürk'ün Gençliğe Hitabesi'nin sınıfta bulunma nedenleri hakkında sorular sorar.
	1. Atatürk'ün hayatıyla ilgili olaylar ve olgular bilgisi		A. 1. 26. Atatürk'ün hayatını öğrenmeye istekli olur.
	10. Türk milletinin Atatürk'ün önderliğinde kavuştuğu hak ve hürriyetleri fark edebilme		A. 1. 27. Milli bayramları kutlamak amacıyla yapılan hazırlıklara ve kutlamalara coşkuyla katılır.

2009 Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programı ve Kılavuzunda (s.41) yer alan ilişkilendirmeye bakıldığında da Atatürkçülük ile ilgili konuların “Okul Heyecanım” teması içine ne kadar yerleştirilebildiği/kaynaştırılabildiği (!) görülmektedir.

2005–2009 Öğretim Programında hangi araştırma sonucuna göre seçildiği belirtilmeyen sekiz ara disipline yer verilmiştir. 2005'e kadar uygulanan öğretim programlarında ara disiplin yer almamıştır. Öğretmenler ara disiplin kavramına yabancıdır ve program kılavuzunda her biri o konuda eğitilmiş olmayı gerektiren ara disiplinlerin nasıl uygulanacağı, nasıl değerlendirileceği konularında öğretmenlere yeterli bilgi verilmemiştir.

Öğretmenlerin %70'inin üç yıldır uygulamakta oldukları 2005 Öğretim Programının önemli bir ögesini oluşturan ara disiplin yaklaşımından haberdar olmadıkları ya da ara disiplin yaklaşımının anlamını ve işlevini yanlış bildikleri yapılan araştırma ile belirlenmiştir (Gözütok ve Alkın, 2008, s. 852). Ara disiplin yaklaşımının programlarda ve kitaplarda yeterince açıklanmamasının bir sonucu olarak bazı öğretmenler ara disiplinlerin dersin konularının yetiştirilmesine engel olduğunu bile söylemişlerdir. Öğretmenler derslerle ilişkilendirmekte en çok zorlandıkları ara disiplinin “İnsan Hakları ve Vatandaşlık” ara disiplini olduğunu vurgulamışlardır.

Ulusal değerleri benimsetmeye yönelik kazanımlar daha çok “İnsan Hakları ve Vatandaşlık” ara disiplininin kazanımıdır ve Hayat Bilgisi dersinin üç temel temasıyla ilişkilendirilmeye çalışılmıştır. Öğretmenlerin ara disiplin yaklaşımı konusunda bilgilendirilmemiş olmaları bir yana, program kılavuzunda ara disiplin uygulayan programların “uygulama ve değerlendirme yolları” anlatılmadığı için bu ara disiplinin kazandırması gereken değerlerin öğrencilere kazandırılması riske edilmiştir.

Ders kitaplarında ve öğretmen kılavuz kitaplarında ara disiplin kavramı, ara disiplin yaklaşımının işlevi, felsefesi, uygulaması ve değerlendirilmesi konularında öğretmenlere bilgi verilmemiştir.

Öğretim Programları öğretmenler için bir pusula görevi yapmalıdır. Özellikle büyük değişiklikler getirdiğini iddia eden bir program (2005/2009) öğrencilerde kazanımların gerçekleştirilmesi konusunda öğretmenleri doğru yönlendirmelidir. Bir örnek (MEB, 2009, s. 198);

KAZANIMLAR	ETKİNLİK ÖRNEKLERİ
C.3.8. Atatürk'ün ulusal bir lider olarak Türk Milleti'ne yaptığı hizmetleri açıklar.	Atatürk Güçlüklerle Nasıl Savaştı? Atatürk'ün ulusal liderliği resimli kitaplardan yararlanılarak anlatılır. Atatürk'ün hangi özellikleriyle lider olduğu hakkında konuşulur.

Yukarıdaki örneğe bakıldığında, öğretmenlere yön gösteren etkinlik örneğinin kazanımı gerçekleştirilmedi ne kadar yeterli olduğu ve öğretmene önerdiği “anlatılır” “konuşulur” ifadeleriyle verilen yöntem sıklığı da görülebilir. Öğrenciyi merkeze aldığını, bu konuda reform yaptığını iddia eden bir program, öğretmen merkezli bir yöntemi acaba yalnızca bu konularda mı benimsemiştir? Öğretmen resimli kitaplardan yararlanarak Atatürk’ün ulusal liderliğini anlattığında ve Atatürk’ün hangi özellikleri ile lider olduğu hakkında konuşulduğunda çocuk, “C.3.8. Atatürk’ün ulusal bir lider olarak Türk Milletine yaptığı hizmetleri açıklar” durumuna acaba NASIL GELECEKTİR?

Hayat Bilgisi 2005-2009 Ders Programlarında ana tema olarak kendisine yer bulamayan “Ulusal Değerler”, programı uygulamakta olan öğretmenlere “ne olduğu” “nasıl öğretileceği” öğretilmemiş olan “ara disiplinlere” ve “Belirli Gün ve Haftalar” a bırakılmıştır. 1998 programında öğretmene kılavuzluk etmesi amacıyla Belirli Gün ve Haftalar’ın nasıl işlenmesi, nasıl değerlendirilmesi örneklendirilmişken, 2005-2009 Programında Belirli Gün ve Haftalar’ın yalnızca listesi verilmiştir. 29 Ekim Cumhuriyet Bayramı, Atatürk Haftası, 23 Nisan Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramı, 19 Mayıs Atatürk’ü Anma, Gençlik ve Spor Bayramı, İnsan Hakları Haftası gibi öğrencilere ulusal değerler kazandıracak konuların Ana Temalar içinde nasıl yer alacağı, nasıl öğretileceği ve nasıl değerlendirileceği belirlenmemiştir. Zaten öğretim programından yararlanabilme kültürü ve alışkanlığı yeterince gelişmemiş olan, bu konuda hizmet içinde sürekli eğitilmeyen öğretmenlere yeterli kılavuzluk yapılmamıştır.

Ülkenin gerçeklerine, geleceğe yönelik hedeflerine, insanının karakteristik özelliklerine, ülkenin eğitim felsefesine, toplumun ve bireylerin isteklerine ve gereksinimlerine, bilimdeki ve teknolojideki gelişmelere ve program geliştirme alanının ilkelerine uygun olarak hazırlanmış bir öğretim programı bile, yetkin ellerde ve program hedeflerine uygun koşullarda uygulanmıyorsa bu programdan başarı beklenemez. Hukuk sisteminde yasaların rolü ne ise, eğitim sisteminde de öğretim programının rolü odur. Şüphesiz bir ülkede sağlıklı bir adalet sisteminin oluşturulması ve yaşatılması için yasaların mantıklı, adil, eşitlikçi, insan haklarının korunmasını merkeze alan ve teknik olarak doğru hazırlanmış olması gerekir. Dünyanın en çağdaş ülkelerinden en iyi yasalar alınıp kabul edilse bile, bu yasaları anlamlandıracak, yorumlayacak, onlara hayat verecek nitelikli hukukçular ve hukukun işleyişini yürütecek altyapı yoksa en nitelikli yasaların bile bir anlamı yoktur. Hazırlanan en iyi öğretim programı bile bu programı anlamada yetkin olmayan öğretmenlerle, kalabalık sınıflarda, kötü fiziksel koşullarda uygulandığında beklenen yarar sağlanamaz.

Türkiye’de uzun yıllardır ülkeyi yönetenler öğretmenlik mesleğinin bir ihtisas mesleği olduğunu henüz içselleştirememiş oldukları için zaman zaman öğretmen açığını kapatmak amacıyla öğretmen olarak eğitim almamış kişileri, ziraat mühendislerini, iktisatçıları, veterinerleri ve Arap Dili mezunlarını vb. öğretmen olarak atamışlardır. Bu kişilere yeterli bir hizmet içi eğitim de verilmemiştir.

Ülke nüfusunu doğru saymak, aile planlaması çalışmalarında gerçekçi politikalar izlemek, ülkenin gereksinim duyduğu, duyacağı öğretmeni yetiştirmeyi planlamak ülkeyi yönetenlerin görevidir.

Ülkede aniden beliren (!) öğretmen açığı sorununa çözüm getirmek için öğretmenlik mesleğinin gerektirdiği niteliklere sahip olmayan bu kişiler öğretmen olarak istihdam edilirken, Eğitim Fakültesi mezunu 200 bin öğretmen, MEB tarafından atanmayı beklemektedir. Genç öğretmenler hizmet verememenin mutsuzluğunu, işsizliğin bunalımını yaşarken, devletin onları yetiştirmek için yaptığı yatırımlar da ziyan olmaktadır. Böylece çocuklarımız ehil olmayan ellerde oyalanırken, öğretmen olarak yetiştirilenler kriz yaşamaktadırlar.

2005 İlköğretim Programının deneme uygulaması yapıldığı yıl, pilot okullarda öğretmen yeterliliklerini belirleyen bir araştırma, öğretmenlerin kendilerini yeterli olarak algılamalarına karşın gözlem sonuçlarına göre yeterli olmadıklarını belirlemiştir. Öğretmenlerin öğrenci görüşlerine yer vermedikleri, sınıfta olumlu bir demokratik ortam oluşturmadıkları, öğrencilerin ön öğrenmeleri ile yeni öğrenmeleri arasında anlamlı ilişkiler kurmalarına, yeni bilgiyi anlamlı olarak yapılandırmalarına fırsat sağlamadıkları, öğrencilerin düzeyine uygun etkinlik düzenlemedikleri, düzenledikleri etkinliklerin programda belirlenen kazanımlara hizmet etmediği, çağdaş öğretim yöntemlerini istenen düzeyde uygulamadıkları ve öğretim materyali hazırlama ve kullanma konularında yeterli olmadıkları bu araştırmanın bazı bulgularıdır (Gözütok ve diğerleri, 2005, s. 38).

2005–2009 öğretim programının hazırlanma gerekçelerinden biri olarak 1998 programının ezberciliğe yönlendirdiği gösterilmektedir. 1998 programı ve daha önceki (1968, 1948, 1926) programlarından hiç birinde öğrenciden bilgiyi ezberlemesini isteyen bir satır bile yoktur. Gerekli

niteliklere sahip olmayan, hizmet içi eğitimlerle desteklenmeyen öğretmenler, çok kalabalık sınıflarda ezber yaptırmaya yatkınlık göstermişlerdir. 2005 programını uygulayan öğretmenlerin de ne kadar ezber yaptırdıklarının/yaptırmadıklarının bilimsel yöntemlerle araştırılması gerekir.

Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı da yapan Erdoğan, eski öğretim programlarına ve 2005 programına ilişkin, öğrenci merkezlik ve ezbere dayanma konusundaki görüşlerini şöyle açıklamıştır;“Cumhuriyetin ilk yıllarından beri program geliştirme alanında sağlanan gelişmeleri ve birikimleri iddialı söylemlerle gölgeleyerek gösterilen cesaret, geçiş esnasında gösterilememiştir. Yani 2004 yılındaki program geliştirme çalışmalarına başlarken yapılan temellendirme gibi daha sonra izlenen süreç de yanlış programlanmıştır. Daha önceki müfredatımızın ezberciliğe dayandığı, yeni müfredatla öğrenci merkezli eğitime geçildiği gibi yapay bir milat yaratılmıştır. Eğitim tarihini biraz bilenler öğrenci merkezli eğitime geçildiği konusundaki bu ifadeyi ciddiye almazlar” (Erdoğan, 2008, s106). 1926 ilköğretim programında bile öğrencinin öğretim sürecinin merkezinde olması gerektiği belirtilerek aşağıda sıralananlara vurgu yapılmıştır (MEB, 2003, s, 124):

- Genç nesli muhitine faal bir halde intibak ettirmek,
- Öğrencinin kişisel ilgisini dikkate alması,
- İş eğitimine önem vermesi,
- Her dersin metodunun belirtilmesi,
- Çevre şartlarına göre öğretim,
- Öğretimin gözleme ve öğrencinin kişisel çalışmasına dayandırılması,
- Doğal ve toplumsal çevre özelliklerinin dikkate alınması.

Türk eğitim tarihine bundan 80 yıl önce girmiş olan eğitim kavramları geliştirilerek her yeni öğretim programında eğitim bilimlerinin teknik kavramları yerini almıştır. 2005 programında her ne kadar daha önceki programların incelendiği belirtilmekte ise de, eğer bu yapılmış olsaydı yeni diye sunulan birçok uygulamanın programlarda var olduğu görülür ve Erdoğan’ın (2008) vurguladığı ifadelerle “sanki her şey yeniymiş gibi yapay bir” reform yapıldığı iddia edilmezdi.

2005 Hayat Bilgisi Programının ulusal değerler kazandırma ve demokratik kültür oluşturma açısından Türk Milli Eğitiminin Amaçlarına ve ilkelerine hizmet etme özelliğindeki zayıflık konusundaki ısrar, “Acaba altında bazı etkiler mi var?” sorusunu düşündürmektedir.

2003 yılında Tarih Vakfı ve TÜBA’nın, Soros’un Açık Toplum Enstitüsü’nün paralel desteği ile yaptığı Ders Kitaplarında İnsan Hakları Projesi (DKİHP) kapsamında taranan ders kitaplarında yer alan vatan, millet, Mustafa Kemal, askerlik, vatan sevgisi, ulusallık vb. kavramlar insan haklarına aykırı olarak değerlendirilmiştir (Çotuksöken, Erzan ve Silier, 2003). 4 Mayıs 2004’te Ankara Başkent Öğretmenevi’nde düzenlenen Açık Toplum Enstitüsü (Soros) Sabancı Üniversitesi ve AÇEV’in oluşturduğu Eğitim Reformu Girişimi de temsil edilmiştir (Canerik, 2006, s. 141). Küçük yaşlardayken çocuklarımıza uygulanacak Hayat Bilgisi Ders Programı acaba bu etkiyle mi ulusal değerlerden ve demokratik kültür geliştirme konusunda sadeleştirilmiştir? Yetiştireceğimiz çocukların ulusal değerler ve demokratik kültür açısından yeterince güçlü olmaması acaba kimlerin işine yarayacaktır?

Türk Eğitim Sistemi çok büyük sorunlar yaşamaktadır. Kısa tümcelerle bazıları sıralandığında;

1. Maddi altyapı (bina, derslik, laboratuvar, öğretim araçları, konferans salonu, işlik, okulların giderleri vb.) yetersizliği
2. Farklı kaynaklardan yetişenlerin öğretmen olarak istihdam ediliyor olması
3. Öğretmenlere gereksinimlerini karşılayacak hizmet içi eğitim verilmemesi
4. Teftiş sistemindeki yetersizlikler, öğretmen değerlendirme sisteminin yanlışlığı
5. Öğretmenlerin zor koşullarda ve düşük ücretle çalışıyor olması
6. Derslik sayılarının yetersizliği ve sınıfların kalabalık sınıflar
7. Ders kitaplarının nitelikli olmaması
8. Eğitim Fakültelerinin nitelikli öğretmen yetiştirememesi, alt yapısı ve öğretim üyesi olmayan eğitim fakülteleri açılması ve buralarda ikinci öğretim yapılması
9. Öğretmenlerin program okuryazarı olmamaları
10. Yönetici atamalarının politize olması, yöneticilerin yönetim yeterliliklerinin kısıtlılığı
11. İkili öğretim
12. Öğrenci seçme ve eleme sistemleri (SBS-ÖSS vb.)
13. Mesleğe yöneltmedeki ve rehberlik uygulamalarındaki yetersizlikler

14. Mesleki teknik eğitimin ihmal edilmiş olması
15. Okullaşma oranının düşüklüğü
16. Okul öncesi okullaşmanın yetersizliği
17. Eğitime ayrılan finansın azlığı
18. Eğitimde yenileşme yapmayı sağlayacak araştırmalar yapılamaması, araştırmalara parasal destek verilmemesi
19. Eğitim politikalarının hükümet politikalarından arındırılmaması
20. Öğretim programlarının program geliştirme ilkelerine ve araştırmalarına dayalı olarak geliştirilmemesi

Hemen bir nefeste akla gelen bu sorunlar eğitimde niteliğin doğrudan etkileyicisidir. Hiçbir araştırma yapmadan ürünün niteliksizliğinin bütün faturasını öğretim programlarına çıkarmak, büyük büyük iddialarla, ülkenin eğitim amaçlarına hizmet etmeyen bir program hazırlamak nitelikte olumlu değişme yapmak yerine yanlış ürünler ortaya çıkmasına neden olacaktır. Danıştayın iptal ettiği programı etkisiz altı-yedi cümle ilavesiyle yeni bir program gibi sunmakta ısrar etmek bu programın asıl amacının ne olduğu konusunda soru işaretleri çığırıştırılmaktadır.

ÖZETLE

Bilim ve teknolojinin hızlı gelişmesi ve bütün dünyaya yayılması, dünyayı küçültmüş ve küreselleşmeyi kaçınılmaz hale getirmiştir. Ülkelerin kendilerini küreselleşmenin olumsuz etkilerinden koruması zorlaşmıştır. Talim ve Terbiye Kurulu eski başkanı Erdoğan'ın da vurguladığı gibi Türkiye'de "küreselleşme, ulus ve ulusalcılık yerden yere vurularak anlatılmaktadır. Bu davranış, yani küreselleşmenin Türk ulusunun dilini, tarihini, kültürünü ve varlığını küçümseyerek, hatta aşağılayarak açıklama, maalesef Milli kelimesi ile başlayan Milli Eğitim Bakanlığı çevrelerinde de gözlemlenmektedir. Eğitimle ilgili çalışmaların referans çevresi hangi küreselleşme sürecini yaşarsak yaşayalım devletin temel nitelikleri ve Atatürk İlke ve İnkılapları olması gereği bu gün için de açık bir şekilde ortaya çıkmaktadır (Erdoğan, 2008. s. 108).

Avrupa Birliği'ne uyum süreci başlığı altında ulusal değerlerin alt üst edildiği, insan hakları kavramının dejenere edildiği, "geleceğin Türkiye'sinin ihtiyaç duyduğu kuşakları yetiştirme" (Silier, 2003, s. XIII) çabalarıyla tartışılmasında çok yarar olan kavramların yanı sıra Türkiye Cumhuriyeti'nin üniter bir ulus devlet olma konusundaki değerlerinin de silkelendiği görülmektedir. Bu tür projelere büyük parasal destekler sağlayan Vakıf, Dernek, Enstitü vb. kuruluşların dünya çapında birer "hayır kuruluşu" olup olmadığının araştırılmasında yarar vardır. Bu kadar büyük miktarda kaynakları acaba neden Türkiye'ye aktarmaktadırlar? Türkiye'de hazırlanmakta olan bir eğitim programının hazırlık toplantısında hangi amaçlarla temsil edilmektedirler? Sonuçta ortaya çıkan program nasıl bir gençlik yetiştirmeye hizmet etmekte?

Hayat Bilgisi Dersi 1998 ve 2005–2009 programlarının "Ulusal Değerler Kazandırma" ve "Demokratik Kültür Oluşturma" boyutlarında karşılaştırılmasının sonuçları aşağıda özetlenmiştir.

1. TTK'nın 08.08.2005 tarih 297 sayılı kararı ile uygulamaya konulan 2005 İlköğretim Hayat Bilgisi Programı;
 - a. T.C. Anayasa'sının başlangıç ifadesine, m.2'ye, m.42'ye, m.58'e
 - b. Türk Milli Eğitiminin Temel Amaçları ve İlkelerine, Genel Amaçlarının 1. maddesine, Temel İlkelerden 7. maddeye ve 8. maddeye hizmet etmemektedir.
2. TTK'nın 14.05.2009 tarih 70 sayılı kararı ile yeniden gözden geçirildiğini belirttiği 2009 İlköğretim Hayat Bilgisi Programına, ulusal değerler kazandırma özelliği katamayan birkaç kazanım eklenmiş, bazı kazanımların da numaraları değiştirilmiştir.
 - a. Ulusal değerler
 - b. Demokrasi kültürü açılarından ve ters düştüğü yasa, amaçlar ve ilkeler konusunda 2005 programından farklı değildir.
3. "Geleceğin T.C. Yurttaşının Özelliklerinin Neden Değiştirilmeye" çalışıldığı, Türkiye'nin çocuklara ulusal değerleri kazandırmaktan neden vazgeçiyor olduğu ve bu konuda neden bu kadar ısrar edildiği uzmanlık alanları sosyoloji, siyaset bilimi, uluslar arası ilişkiler, tarih vb. olan bir ekip tarafından araştırılması çok önemlidir.

ÖNERİLER

1. Yukarıda açıklanan analizler ve gerekçelerle Hayat Bilgisi 2009 programı uygulamadan kaldırılmalıdır.
2. Ulusal değerleri ve demokrasi kültürünü kazandıracak ulusal bir Hayat Bilgisi Ders Programı tasarlanmalıdır.
3. “Geleceğin T.C. Yurttaşının Özelliklerini” geliştirmeyi hedefleyen, Türk Milli Eğitiminin Amaçlarına ve ilkelerine hizmet edecek, Anayasanın başlangıç ifadesine ve ilgili maddelerine (m.2 m.42 m.58) uygun yeni bir program hazırlanıp, denenip geliştirilinceye kadar 1998 Hayat Bilgisi Ders programı güncellenerek uygulanmalıdır.
4. 2005–2009 Hayat Bilgisi Ders programından ulusal değerleri ve demokrasi kültürünü kazandıracak hedeflerin kaldırılma nedenleri bilimsel yöntemlerle araştırılmalıdır.

KAYNAKÇA

- Altunya, N. (2006). “Cumhuriyet Tarihi Boyunca Türkiye Öğretmen Hareketinde Ulusal Eğitim” *Küreselleşme ve Eğitim*. 11–12 Haziran 2005 İkinci Ulusal Eğitim Kurultayı. ss.33–45. Ankara..
- Canerik, H. (2005). *Küreselleşmenin Eğitim Programı*. Bağımsızlıkçı, Aydınlanmacı Halkçı Eğitim Derneği. Ankara..
- Canerik, H. (2006). “İlk ve Ortaöğretim Programlarındaki Değişiklikler Neyi Amaçlıyor?” *Küreselleşme ve Eğitim*. 11–12 Haziran 2005 İkinci Ulusal Eğitim Kurultayı. ss. 135–154. Ankara.
- Çotuksöken, B., Erzan, A. ve Silier, O. Ed. (2003). *Ders Kitaplarında İnsan Hakları Tarama Sonuçları*. İstanbul: Tarih Vakfı Yayınları.
- Erdoğan, İ. (2008). “Eğitim Bilimleri Bakış Açısıyla Türkiye Cumhuriyeti’nde Eğitimin Çağdaş Değerlerle İrdelenmesi” *Çalıştay* 1–3 Mart 2008 Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi. ss. 105–108.
- Ertürk, S. (1997). *Eğitimde Program Geliştirme*. Ankara..
- Gök, F. Ve Şahin, A. (2003). *İnsan Haklarına Saygılı Bir Eğitim Ortamına Doğru*. İstanbul: Tarih Vakfı Yayınları.
- Gözütok, F.D. (1994). İlkokul 1.2.3. Sınıf Hayat Bilgisi Dersi İhtiyaç Belirleme Araştırması. Ankara.
- Gözütok, F.D. ve diğerleri. (2005). “İlköğretim Programlarının Öğretmen Yeterlikleri Açısından Değerlendirilmesi” Eğitimde Yansımalar, *Yeni İlköğretim Programlarını Değerlendirme Sempozyumu* 14–16 Kasım. ss.17–40. Kayseri.
- Gözütok, F. D. ve Alkın, S. (2008). “İlköğretim Öğretmenlerinin Programdaki Ara Disiplin Yaklaşımına İlişkin Görüşleri” *International Conference on Educational Science ICES’08* KKTC. ss. 839–853.
- MEB.(1926). *İlkokul Programı*. İstanbul.
- MEB.(1936). *İlkokul Programı*. İstanbul.
- MEB. (1948). *İlkokul Programı*. İstanbul.
- MEB. (1968). *İlkokul Programı*. İstanbul.
- MEB. (2003). *Türkiye’de İlköğretim (Dünü, Bugünü, Yarını)*. İstanbul.
- MEB. TTK (2005). *İlköğretim Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programı ve Kılavuzu*. Ankara.
- MEB. TTK (2009). İlköğretim 1. 2. ve 3. Sınıflar Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programı ve Kılavuzu. Ankara.
- Sarıhan, Z. (2005). *Emperyalizm Ulusal Eğitime Meydan Okuyor*. Bağımsızlıkçı Aydınlanmacı Halkçı Eğitim Derneği. Ankara.
- Silier, O. (2003). “Önsöz.” *Ders Kitaplarında İnsan Hakları Tarama Sonuçları* Ed. Çotuksöken, B., Erzan, A. ve Silier, O. İstanbul: Tarih Vakfı Yayınları.
- Varış, F. (1971). *Eğitimde Program Geliştirme Teori ve Teknikler*. Ankara.
- Varış, F. ve diğerleri. (1998). *Eğitim Bilimine Giriş*. İstanbul: Alkım Yayınları.
- Vural, M. (2002). *İlköğretim Okulu Programı*. Erzurum.